

Shakespeare

János király

fordította Arany János

SZEMÉLYEK

JÁNOS KIRÁLY

HENRIK HERCEG, a fia

ARTHUR, bretagne-i herceg

MARESHALL VILMOS, Pembroke grófja

FITZ-PETER GODOFRÉD, Essex grófja

LONGSWORD VILMOS, Salisbury grófja

BIGOT RÓBERT, Norfolk grófja

DE BURGH HUBERT, a király főkamarása

FAULCONBRIDGE RÓBERT

FAULCONBRIDGE FILEP (később RICHÁRD néven)

GURNEY JAKAB, Faulconbridge-né szolgája

POMFRETI PÉTER

FÜLÖP, francia király

LAJOS, a dauphin

AUSZTRIA FŐHERCEGE

PANDOLF BÍBORNOK, a pápa követe

MELUN, francia úr

CHATILLON, francia követ

ELEONORA, II. Henrik angol király özvegye

CONSTANTIA, Arthur anyja

BLANKA, Alphonso castiliai király leánya

FAULCONBRIDGE-NÉ

Urak, hölgyek, Angiers város polgárai, sheriff, heroldok,
híradók, tisztek, katonák, porkolábok és kísérők

Színhely: részint Angol-, részint Franciaországban.

Első felvonás

1. szín

*Northampton. Trónterem a palotában.
János király, Eleonora királyné, Pembroke, Essex,
Salisbury és mások, Chatillonnal jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY

No szólj, Chatillon, mit kíván a Frasz?

CHATILLON

Frankhon királya, üdvözlés után,
Ezt mondja fölségednek általam,
Az álfönségnek, Angliában itt -

ELEONORA

Ez furcsa kezdet! Álfönség, ugyan?

JÁNOS KIRÁLY

Békén, anyám: halljuk, mi a követség.

CHATILLON

Fülöp, fraszok királya, néhai
Bátyád, Godofréd kiskorú fia,
Plantagenet Arthur jogán s nevében,
Törvényes igényt formál ellened
E szép szigethez s tartományihoz,
Mint: Irland, Poitiers, Anjou, Touraine, Maine;
S kívánja, hogy tedd félre kardodat,
Mellyel bitorlod mind e címeket,
S add azt ifjú öcséd, Arthur kezébe,
Urad-királyodéba jog szerint.

JÁNOS KIRÁLY

Mi lesz belőle, ha ezt megtagadjuk?

CHATILLON

Hát büszke, véres háború daca,
Visszacsikarni a csikart jogot.

JÁNOS KIRÁLY

Had ellen itt lesz had, dac a dac ellen,
Vér ellen is vér: mondd a Frasznak ezt.

CHATILLON

Vedd hát királyom harcüzenetét,
Mely küldetésem véghatára volt.

JÁNOS KIRÁLY

Vidd az enyém is; járj Isten hírével.
Légy mint a villám frasz urad szemébe;

Mert míg jelentést tennél, hogy megyek,
Ágyúm dőreje fog hallatszani.
Most menj! Te légy haragunk harsonája
S önpusztulástok gyász előjele.
Kövesse illő kíséret; te láss
Utána, Pembroke. Jó utat, Chatillon.

Chatillon és Pembroke el.

ELEONORA

Nos hát, fiam? nem mindig mondtam-e,
Hogy e kevély Constantia nem pihen,
Míg fel nem gyújtja Frankhont s a világot
Fia jogáért s pártja érdekében?
Ezt elkerülni, s jóra hozni, könnyű
Lett volna eddig szíves alkuval:
Most két királyság fölszerelt hada
Mond benne szörnyű vér-ítéletet.

JÁNOS KIRÁLY

Részünkön a jog, s a birtokba tétel.

ELEONORA

A birtok jóval inkább, mint a jog;
Baj volna másképp mind neked s nekem:
Füledbe öntudatom ezt sugallja;
Rajtunk kívül csupán az Isten hallja.

Northampton megye sheriffje jó s valamit súg Essexnek.

ESSEX

Királyom, itt a legfurcsább perügy
Van a megyéből s vár ítéletedre;
Sohsem hallottam olyat életemben;
Előállítsam a két fél perest?

JÁNOS KIRÁLY

Hadd jöjjenek.

Sheriff el.

Monostorink, apátságink fizessék
E had költségeit.

*Visszatér a sheriff, meg Faulconbridge Róbert és Filep,
ennek természetes bátyja.*

Kik vagytok?

FILEP

Én

Felséged hű jobbágya, e megyéből
Való nemesfi, és ha jól gyanítom,
Faulconbridge Róbert öregebb fia,
Egy bajnoké, kit harcmezőn ütött
Lovaggá Cordelion hős keze.

JÁNOS KIRÁLY

S ki vagy te?

RÓBERT

A mondott lovag fia,
És örököse.

JÁNOS KIRÁLY

Ő az idősebb, s te az örökös?
Nem egy anyától vagytok eszerint.

FILEP

Egytől bizony mi, felséges király,
Sőt egy apától, én úgy gondolom;
Azonban e részt a való iránt
Az Éghez utasítlak, és anyámhoz;
Én kétkedem, mint bárki más fia.

ELEONORA

Píh, durva ember! e kételkedéssel
Anyádat sérted és becsületét.

FILEP

Én, asszonyom? Nekem nincs rá okom;
Öcsém használja érvül azt, nem én,
Mit ha bepróbál, hát engem kiüt
Éventi ötszáz fontból, legalább.
Ég, óvd anyám erényét s földemet!

JÁNOS KIRÁLY

Be jó bolond fickó. - De mért igényli,
Ifjabb létére, a te örököd?

FILEP

Hát tudom én? Csak hogy föld kell neki.
Csúfolt, tudom, hogy zabgyerek vagyok:
Azonban, oly híven fogantam-e
Mint ő, anyámnak lelke rajta, mondok;
De hogy csakoly derékul megfogantam
(Áldás a csontra, mely fáradt velem!),
Vesd össze arcaink, s ítélj magad.
Ha vén Sir Róbert nemze engem, őt is,
S rá, mint apára, e fiú ütött:
Ó, vén apám, Sir Róbert, térden, ím,
Adok hálát, hogy arcod nem enyim.

JÁNOS KIRÁLY

Mi dőre fickót küldé ránk az Ég!

ELEONORA

Vonási közt egy Cordelioné;
Rá emlékeztet hanglejtése is.
Nem látsz ez ember vaskos termetén
Fiamból, Cordelionból valót?

JÁNOS KIRÁLY

Szemügyre vettem jól vonásait:
Richárd, tökéletes. - Fickó, felelj,
Te mért igényled bátyád földjeit?

FILEP

Azért la, hogy félképű, mint apám,
S e fél pofához kén' egész vagyon:
Félarcu pénznek ötszáz font bevétel!

RÓBERT

Felséges úr, míg élt szegény apám
Szolgálatával bátyád sokszor élt.

FILEP

De hé, így nem kapod meg birtokom:
Arról beszélj te: hogyan élt anyákkal.

RÓBERT

S egyszer követnek elküldötte volt,
Hogy a német császárral bizonyos
Fennforgó államügyben értekezzék.
Használta távollétét a király,
S atyám lakásán tölté ez időt;
Hogy boldogult ott, szégyen elbeszélni,
De a való való: sok messzi tenger
Sok part feküdt apám, anyám között
(Apám tulajdon ajkáról tudom),
Midőn e drága úrfi megfogant.
Halálos ágyán, véghagyásul írta
Földjét nekem; s haló hitére monda,
Hogy nem övé anyámnak e fia;
Másképp tizennégy héttel hamarabb
Jött vón világra, mint természetes.
Add meg tehát, felség, mi az enyém,
Apám földjét, apám hagyásaként.

JÁNOS KIRÁLY

Fickó, a bátyád törvényes fiú:
Apádnak szülte, nász után, neje;
Ha csalfa volt az asszony, lelke rajta;
Ennek kitéve minden férj, ki nőt
Veszen magának. Hátha már az, aki
Szerinted e fiúval fáradott
Visszaperelte volna, mint övét?
Bizony, barátom, a kerek világér
Sem adta vón apád üszöje borját;
Bizony, nem az. Hahát bátyám, fia
Levén, nem kívánhatta jog szerint:
Apádnak sincs kizárni őt joga,
Bár nem övé is. Egy szó annyi mint száz:

Apád utódot nyert anyám fiától:
S apád utódja nyerje birtokát.

RÓBERT

Így hát nem áll atyám végrendelése,
Amely kizárja ezt a nem-fiát?

FILEP

Cseppel sem áll jobban kizárni, hé,
Mint rajta állott engem nemzeni.

ELEONORA

Faulconbridge lenni volna kedved inkább,
S úgy, mint öcséd, élvezni birtokod,
Vagy Cordelion hírneves fia,
Ura magadnak, s hozzá semmi földnek?

FILEP

Ha ő bírná külsőmet, asszonyom,
S én az övét, Sir Róbert képe mását;
Ha lábam oly két vesszőparipa,
Karom két oly tömött ángolnabőr,
S oly vézna orcám volna, mint neki,
Úgy hogy fülemhez egy rózsát se mernék
Feltűzni, félve, rám kiáltanak:
»Ni, a háromfilléres hol megyen!«
Örökleném ez országot vele,
Ne mozduljak ki e helyből soha,
Ha egy talpallat kéne, s az a kép:
Sir Róbert nem maradnék semmiképp.

ELEONORA

Tetszel nekem. Hagyd néki birtokod,
Hagyd rája földed, és jer énvelem:
Harcos vagyok, megyünk a franciára.

FILEP

Öcsém, tiéd a föld; enyém a kocka.
Képed ma ötszáz font hasznót szerez:
Áruld öt pénzen, úgy is drága lesz.
Követlek a halálba, asszonyom.

ELEONORA

De már előttem menj inkább oda.

FILEP

Minálunk a feljebbvalót szokás
Elől bocsátni.

JÁNOS KIRÁLY

Hogy hínak?

FILEP

Filep;
Filep vagyok, mert úgy keresztelének;
Idősb fia vén Sir Róbert nejének.

JÁNOS KIRÁLY

Viseld ezentúl annak a nevét,
Kinek alakját viseled. (Lovaggá üti)
Térdelj le mint Filep, s kelj mint nagyobb:
Állj fel mint Sir Richárd Plantagenet.

RICHÁRD

Öcsém anyáru! addsa jobbodat:
Atyám dísz, a tied csak földet ad. -
Áldott az a nap, óra, perc, melyen
Fogantam s Róbert úr nem volt jelen.

ELEONORA

Igaz Plantagenet szellem! - Richárd,
Híj nagyanyádnak, az vagyok.

RICHÁRD

Esetleg,
Madám; nem jog szerint: de mit tesz az?
Így, vagy amúgy - kissé bal úton;
Ha nem az ajtón, hát az ablakon;
Éjszaka jár, ki nappal járni nem mer;
S van a *van*, bárhogy jut hozzá az ember.
Távol, közel - csak célt lőj - egyre mén:
S én én vagyok, akárhogy lettem *én*.

JÁNOS KIRÁLY

Faulconbridge, elmehetsz: egy földtelen
Lovag, ím, földes apróddá teszen. -
Jerünk, anyám; Richárd, jer: nincs idő;
A franszra, franszra! Útunk siető.

RICHÁRD

Öcsém, szerencse kísérjen, habár
Te a becsületben fogantatál.

Mind el, Richárdon kívül.

Egy lábnyi ranggal több ma, mint valék,
De sok, sok lábnyi földdel kevesebb;
Most bármi Pannát úrnővé tehetnék.
»Jó reggelt, Sir Richárd.« - »Szervusz, fiú!«
S ha Péter volt, Pálnak szólítom őt,
Mert újdonsült rang a nevet felejt:
Ily fordulatkor, emlékezni rá
Komázás lenne s túlzott figyelem.
Nos, utazónk - ő, s fogpiszkája itt ül
»Mélt'sám« ebédjén, és midőn lovag
Gyomrom betelt, hát szívom a fogam,

S kicsípett emberkémet vallatom
Külföldök felől: »Ah! kedves úr« -
Környékre dűlve így kezdek belé,
»Szabadna kérem« - Ez kérdés vala;
Most jó a válasz kis-katé gyanánt:
»Szolgálatára« úgymond »kedves úr!
Tessék, uram! parancsoljon velem.«
»Nem!« szól a kérdés - »a parancs öné«;
S így, mielőtt tudná a felelet,
Mi hát a kérdés, pusztá bók között
Foly Alpesről, Apenninről a szó,
Beléjön a Pyréné és a Pó,
És ily modorban eltart estvelig.
De hát ez a »jó társaság«, s nagyon kell
Kapaszkodó szellemnek, mint magam.
Mert az korának korcsszülette csak,
Kin meg nem érzik e finomkodás
(Érzik, nem érzik: én már az vagyok)
Nemcsak szokásán, módján, külsején,
Egész valóján és viseletében:
De, hogy bel ösztönből is tudjon adni
A kor fogára édes, édes mérget;
Mit én is, bár nem szándokom vele
Rászedni mást, igyekszem eltanulni,
Csak hogy kerüljem a rászedetést;
Mert ez jövőm útját egyengeti. -
Hanem ki nyargal itt, lovagruhában?
Mi hölgyfutár ez? Nincsen férje, hogy
Fúná előtte a tölök-szarut?

Faulconbridge-né meg Gurney Jakab jó.

Ó, jéh! anyám ez. - Nos, jó asszony'ám?
Mi jóba fárad ily lélek-szakadva?

FAULCONBRIDGE-NÉ

Hol a gazember? hol öcséd, aki
Becsületem hurcolja fel s alá?

RICHÁRD

Róbert öcsém? vén Sir Róbert fia?
Colbrand, az órjas? a hatalmas ember?
A Sir Róbert fiát tetszik keresni?

FAULCONBRIDGE-NÉ

Róbert fiát! Azt hát, te rossz gyerek.
A Sir Róbert fiát. Mit gúnyolódol?
Ő Sir Róbert fia, s az vagy te is.

RICHÁRD

Hagynál magunkra egy kissé, Jakab.

GURNEY

Jó, jó, Filep.

RICHÁRD

Filep? csirip! Jakab,
Nem addig a! Majd mondok többet is.

Gurney el.

Én nem vagyok Sir Róberté, anyám:
Róbert úr, ami bennem része van,
Megehetne volna, bőjtszegés nekül,
Nagypénteken is. Róbert úr, ha lelkét
Kitette volna - csak szóljunk valót -
Bírt volna engem nemzeni? Soha! -
Ismerjük a művét. - No hát, anyám,
Kinek köszönjem én e tagokat?
Róbert ezekhez társ nem volt soha.

FAULCONBRIDGE-NÉ

Hát már öcsédhez esküvél te is,
Ki védni tartoznál becsületem
Önhasznodért is? Mit csufolkodol,
Te mosdatlan szájú cseléd!

RICHÁRD

Lovag, anyám, lovag! - mint Basilisco.
Azzá ütöttek: itt van vállamon.
De Róbert úré nem vagyok, anyám;
Lemondtam Róbert úrról, birtokostul;
Törvényes állás, név - mind, mind oda.
No hát, anyácskám, mondd apám nevét:
Csinos legény volt, úgy-e? ki, anyám?

FAULCONBRIDGE-NÉ

Hát megtagadtad Faulconbridge neved?

RICHÁRD

Teljes szivemből, mint az ördögöt.

FAULCONBRIDGE-NÉ

Oroszlánszívű Richárd volt atyád.
Megejte hosszu és hév ostroma,
Hogy férjem ágyán helyt adék neki. -
Az Ég ne rója bűnül tévedésem!
E drága vétség gyümölcse te lől:
Nem volt menekvés annyi csáb elől.

RICHÁRD

No, Isten engem! ha ma kéne újra
Foganni, sem kívánnék jobb apát.
Némely bűn e földön kivételes:
Az a tiéd: bűn volt, de nem bolondság.
Hogy is ne adtad volna szíved annak
Kényére, mint parancsoló szerelme

Jobbágy adóját, akinek dühe
S hatalma ellen még a félhetetlen
Oroszlán sem bírt harcot áltani
S megóni tőle fejedelmi szívét!
Az, ki oroszlánszíveket rabol,
Egy asszonyét ne? - Igenis, anyám,
Teljes szívemből köszönöm atyámat!
Ki élve gáncsot lél e tetteteden,
Annak lelkét pokolba kergetem.
Most jer, anyám, ismerd meg a családot;
Azt mondja, meglásd, az lett volna bűn,
Ha Richárdot »nem« szóval elbocsátod;
Ki bűnnek mondja, hazud, egyszerűn.

Elmennek.

Második felvonás

1. szín

*Franciaország, Angiers falai előtt.
Egyik oldalon Ausztria főhercege, csapatokkal;
másikon Fülöp, francia király és hadai; Lajos,
Constantia, Arthur és kíséret jönnek.*

LAJOS

Angiers előtt légy üdvöz, Ausztria. -
Vérednek, Arthur, nagy előde, Richárd,
Ki az oroszslánt megrablá szivétől
S Palesztinában szent hadat viselt,
E herceg által ment korán a sírba:
Ki, hogy utódján ezt jóvátegye,
Most unszolásainkra megjelent
S kibontja érted zászlait, fiú,
Hogy megtorolja természetellen
Bátyád, János király bitorlatát.
Öleld, szeresd meg, üdvözöld meg őt.

ARTHUR

Isten bocsássa meg Richárd halálát,
Kivált hogy az övéit élteted
S hadadnak szárnya védi jogukat.
Erőtlen a kéz, mely ímhol köszönt,
De teljes a szív és tisztán szeret.
Üdv, herceg, itt, Angiers kapúinál.

LAJOS

Kedves fiú! ki hagyná el jogod?

AUSZTRIA

Arcodra hintem e hév csókomat
Pecsétül arra, mit fogad szivem:
Hogy innen addig nem térek haza,
Míg Angiers, s ami fransz földön tied,
Meg a fehérlő, halványképű mart,
Mely visszarúgja a zúgó tenger-árt,
S elzárja más földtől szigetlakóit,
Míg e tenger-sövényű Anglia,
E vízfalú vár, biztos menedék
Mindenha külföld támadási ellen,
Míg a nyugatnak e szélső zuga.
Királyul nem köszönt: addig, fiú,
Csatázom és nem gondolok haza.

CONSTANTIA

Vedd anyja háláját, az özvegyét,
Míg oly erőre kap erős karodtul,
Hogy megtétézzé szíves kölcsönöd.

AUSZTRIA

Az Ég áldása lesz a fegyveren,
Mit így igaz s kegyes harcban fogunk.

FÜLÖP KIRÁLY

No hát dologra. Szegjük ágyuink
Ez ellenálló város homlokának.
Hívjátok a vezérkar főbjeit,
Hogy ostromunkhoz tervet adjanak.
Királyi csontunk itt rakjuk le, vagy
Be a piacra véren gázolunk:
De meghódítjuk e fiúnak azt.

CONSTANTIA

Várd meg, királyom, mit hoz a követ,
Nehogy vaktába vér szennyezze kardod.
Chatillon Angliából, úgy lehet,
Meghozza békén, amért harcra keltünk:
És akkor minden csöpp vér fájni fog,
Mit hő sietség ok nélkül kiont.

Chatillon jó.

FÜLÖP KIRÁLY.

Csudák csudája! - Íme, asszonyom,
Kiváratodra itt jön a követ. -
No, mit beszél az Angol, mondd hamar;
Rád várva, vesztég ülünk. Szólj, Chatillon.

CHATILLON

Hagyd félbe hát e hitvány ostromot,
S nagyobb tusára buzdítsd népedet.
János király, felbőszülván jogos
Kiváratidra, fegyvert ragadott.
Én kedvező szelekre vártam, így
Ő partra is szállt már, együtt velem.
Gyors hadmenetben e város felé tart,
Erős a serge, bíznak harcosi.
Velök van anyja, az özvegy királyné,
Őt vérbosszúra készítő fúria;
Ezzel meg Blanka, spanyol hercegasszony,
A volt király egy fattya is velök;
S az ország minden nyugtalan feje,
Szilaj, nyers, vakmerő önkéntesek
Kisasszonyarccal, bős sárkányepével;
Otthon eladtak házat és vagyont,
Egy-egy örökség büszke hátukon,
Hogy új szerencsét kísértsenek itt.

Egyszóval, elszánt szellemek különb
Csapatja ennél, mely most Anglia
Partjárul átkelt, nem lengett soha
A duzzadó habon, hogy a keresztyén
Világra romlást hozzon és veszélyt.

Dobszó.

De büszke dobjuk megszakítja már
Előadásom; jőnek; alkudozni
Vagy víni: rajta hát, résen legyünk.

FÜLÖP KIRÁLY

De mily váratlan egy hadjárat ez!

AUSZTRIA

Minél váratlanabb, annál dacosb
Védelmi harcra szánjuk el magunk;
Szükséggel együtt nő meg a merény:
Hadd jöjjenek hát, mi készen vagyunk.

*János király, Eleonora, Blanka, Richárd
és Pembroke jőnek haddal.*

JÁNOS KIRÁLY

Békét a Fransznak, ha békén a Fransz
Örökbe hagyja venni a miénket.
Ha nem, hadd folyjon a fransz vér, s a béke
Szálljon föl égbe, míg mi, haragos
Szolgája Istennek, a büszke gőgöt,
Mely visszaverte békéjét az égre
Megostorozzuk.

FÜLÖP KIRÁLY

Béke Angliának,
Ha innen a had Angliába tér
S békén marad. Mi Angliát szeretjük,
Érette izzaszt fegyverünk sulya.
Ez a mi munkánk rád nézett vala:
De nemhogy Angliát szeresd, hanem
Aláaknáztad törvényes királyát,
Elvágtad az öröklés fonalát,
A kiskorút kitudtad államából,
S rablást tevél a szűz, szent koronán.
Nézd, ím, Godofréd bátyád arca ez:
E szem, e homlok bátyádéra ömlött,
E másolat kicsinyben a nagyot
Mutatja, mely Godfréddal sírba ment,
S e kivonatból oly nagy kötetet
Fog majd csinálni az idő keze.
Elsőbb született volt nálad e Godofréd:
És ez Godfréd sarja. Az Istenért,
Hogyan neveznek hát téged királynak,

Míg e halánték élő vérrel üt,
Amelyre néz bitorlott koronád?

JÁNOS KIRÁLY

Kitől nyeréd, Frasz, e nagy megbízást,
Hogy megfeleltess kérdőpontjaidra?

FÜLÖP KIRÁLY

A leghatalmasb bírótól, ki üdvös
Eszmére gyújt fejedelmi szíveket,
S beláttat a jog szeplőzésibe.
Az a bíró tett örül e fiúnak;
Parancsa folytán vádlom bűnödöt,
Segélye által megfenyítem azt.

JÁNOS KIRÁLY

Hahó! bitorlás ám ez a tekintély.

FÜLÖP KIRÁLY

Bocsánat: a bitorlást sújtja le.

ELEONORA

Ki a bitorló? kit nevezsz te így, Frasz?

CONSTANTIA

Hadd én feleljek: ten bitor fiad.

ELEONORA

Csitt, szemtelen! Fattyad legyen király?
Te meg királyné, s packázz a világgal?

CONSTANTIA

Ágyam fiadhoz mindig volt olyan hű,
Mint a tied férjedhez, s e fiú
Jobban hasonlít atyjához, Godofréd
Herceghez, mint te Jánoshoz, kivel
Erkölcseben oly hasonló vagy, miként
Víz és esőcsepp, ördög és az anyja.
Az én fiam fattyú! Lelkemre! apja
Oly tiszta ágyból nem került soha!
Hogy is, ha egyszer anyja te valál!

ELEONORA

Jó kis mamád van, hé, gúnyt űz apádból!

CONSTANTIA

Jó nagymamád van, hé, gúnyt űz belőled!

AUSZTRIA

Csend!

RICHÁRD

Halljuk a dobost!

AUSZTRIA

Mi ördög ez?

RICHÁRD

Olyan, ki ördögöt fogat veled,
Csak bőröd egyszer a kezére kapja.
Te vagy a hős nyúl a példabeszédben,
Ki holt oroszlán bajsát tépdeli.
Megfüstölöm még kacagányodat,
Vigyázz, kölyök; meg én, meg én, biz Isten!

BLANKA

Ó, annak illett ez arsláni mez,
Ki az oroszlánt megmezteleníté.

RICHÁRD

De ennek úgy való hátára, mint
Szamárra nagy Heráklesz sarui. -
Várj csak, számár, lerántom terhedet,
Vagy megrakom vállad, hogy meggebed.

AUSZTRIA

Ki e gebeszkező, hogy itt fülem
Ily bő beszéddel süketíti meg? -
Király - Lajos, határozz, mit tegyünk.

LAJOS

Nők és bolondok, félre a vitával. -
János király, eddig van az egész:
Angol- meg Írhont, Anjout, Maine-t, Touraine-t
Arthur nevében kívánom s jogán.
Lemondasz rólok, s lefegyverkezel?

JÁNOS KIRÁLY

Éltemről inkább: dac neked, Fülöp. -
Bretagne-i Arthur, bízd magad kezemre;
S többet megád rokon szívem, bizony,
Mint gyáva Fransztól nyernél valaha.
Hódolj, fiú.

ELEONORA

Jer nagymamádhoz, édes.

CONSTANTIA

No, édes! menj a nagymamához, édes:
Adj nagymamának országot, fiam,
S nagymámi ad szilvát, fügét, cseresznyét:
Jó nagymama!

ARTHUR

Anyám; lelkem, ne többet!
Ó, bár fekünném mélyen föld alatt!
Nem érdemes miattam ennyi patvar.

ELEONORA

Szégyent hoz anyja rá; hogy sír szegény!

CONSTANTIA

Szégyen terád! Hoz, nem hoz anyja rá,
Nagyanyja sérti, nem anyja gyalázza;
Az csal szegénynek oly éghasgató
Gyöngyöt szeméből, mit ajándokul
Vesz a menny; úgy van, a kristály bogyók
Részére hajtják az eget, hogy álljon
Mellé ügyének, s bosszút rajtatok.

ELEONORA

Te, menny-föld szörnyeteg rágalmazója!

CONSTANTIA

Te, menny-föld szörnyeteg bántalmazója!
Rágalmazónak engemet ne mondj:
Te bitorlod s fiad, ez elnyomott
Gyermek biralmát, címeit, jogát.
Idősb fiadnak volt ez a fia,
Boldogtalan csak benned, általad.
Te bűneid vannak szegény gyereken
Meglátogatva; érted fogta meg
A törvény súlya, mert csak másod íz,
Mely bűnfogantó méhedből eredt.

JÁNOS KIRÁLY

Bolondok háza, csitt!

CONSTANTIA

Csak még ez egyet:

Nemcsak nagyanyja bűniért lakol,
De Isten-átok bűne s ő maga
E távol ízen, melyet érte ver,
Az ő átkával, az ő bűniért;
Az ő bántalma, e vétek-poroszló,
Fiam bántalma, mindért ez lakol
S őérte mind. Az átok verje meg!

ELEONORA

Bolond civódó, oly végrendelet
Van a kezemben, mely fiad kizárja.

CONSTANTIA

Igen? ki kétli? Asszony-rendelet!
Rendetlen rendelet! gaz rendelet,
Minőt rendelhet egy rossz nagyanya!

FÜLÖP KIRÁLY

Csend, asszonyom! vagy mérsékelj magad.
Illetlen e körhöz, lovalni e
Nem illő hangu kitöréseket. -
Egy kürt idézze a falakra Angiers
Lakóit; ők hadd szóljanak magok:
Arthurt uralják vagy János királyt?

Harsona. Polgárok a falon.

POLGÁR

Ki az, ki minket e falakra hí?

FÜLÖP KIRÁLY

Franszok királya, az angol nevében.

JÁNOS KIRÁLY

Nem, az angol király, saját nevében.

Angiersi nép, kedvelt jobbágym -

FÜLÖP KIRÁLY

Angiersi kedvelt nép, Arthur jobbágyi,

Kürtünk idéze, szép szót váltani.

JÁNOS KIRÁLY

A mi ügyünkben; hát mienk a szó. -

E várostok szemébe s kapui

Elé nyomuló fransz dandárok a ti

Romlásotokra táboroznak itt.

Álgyúik gyomra telve bős haraggal,

És számszerelve vannak, érc boszút

Köpdödni e város bástyái ellen.

Egy véres ostrom minden készlete

S e franszok annyi ádáz hadműve

Áll szembe várostok szemeivel, a

Behúnyt kapukkal; s ha mi nem jövünk,

E szunnyadó, s öv módra titeket

Körülfogó kövek, sortüzeikre,

Mész-ágyaikból már azóta ki-

Mállottak volna, tág rést nyitva, hol

Véres erőszak rontson csendetekre.

De látva minket, a jogos királyt,

Kik gyors hadúttal, fáradalmasan

Hozánk feloldó serget e kapukhoz,

Hogy meg ne sérüljön várostok arca:

Döbbenve a fransz, ím, alkudni készül;

És tűzbe burkolt ércgolyók helyett,

Miktől hideg rázná ki e falat,

Csak füstbe göngyölt szép szóval lövöldöz,

Hogy hitszegővé bújtsa fületek;

Úgy higgyetek, jó polgárok, neki!

Bocsássatok be minket, e sebes

Hadútban ellankadt királytokat,

Ki nyugtanyát kér e falak között.

FÜLÖP KIRÁLY

Hadd szólok én is: úgy feleljetek. -

Jobbom felől, mely védni fogadá

Annak jogát szentül, kit fogva tart,

Áll, íme, az ifjú Plantagenet,

Ez ember elhunyt bátyjának fia,
S királya ennek, minden birtokostul.
Ez eltiport igazságért tiporja
Hadunk dobajja várostok gyöpét,
Ellenség nem tovább, addig csupán,
Míg kényszerítő vendégszeretet
Buzgalma serkent e nyomott fiú
Javára szentül. Szíveskedjete
Megadni hát az illő tartozást
Annak, kit illet, e királyfinak:
S hadunk ártalma, mint kantárra tett
- Ránézni szörnyű - medve, kötve van;
Álgyunk hiún fecsérli bős dühét
Az ég sebezhetlen felhőire;
S mi áldások között hátrálva szépen,
Nem-csorba karddal, zúzatlan sisakkal
Visszük megint a pezsgő vért haza,
Mit e falakra fecskendezni jöttünk,
S békén hagyunk itt, nőtül, gyermekestül.
De, hogyha rá nem álltok botorul
Ajánlatunkra: e vén-arcu kőfal
Hadunk postái ellen meg nem óv,
Bár mind ez angol s harci készlete
Belül tanyázna durva gyűrűjén.
Fog-é uralni várostok tehát,
Annak nevében, akiért idéztünk?
Avagy dühünknek adjunk harci jelt,
S véren hatoljunk önnön birtokunkba?

POLGÁR

Szóval, mi az angol királyt uraljuk:
Jogán, s nevében védjük városát.

JÁNOS KIRÁLY

Ismerjete el hát, s bocsássatok be.

POLGÁR

Azt nem tehetjük; aki megmutatja,
Hogy ő király, mi annak hódolunk;
Addig kizárjuk az egész világot.

JÁNOS KIRÁLY

Hát nem elég az angol korona?
S kell több bizonyság: íme, a tanúk:
Harmincezer szív, Angolhon fia -

RICHÁRD

Fattyúk s a többi.

JÁNOS KIRÁLY

Pecsétli jogcimünket életével.

FÜLÖP KIRÁLY

Megannyi, s oly nemes vér, mint azok -

RICHÁRD

Fattyúk is, szinte.

FÜLÖP KIRÁLY

Áll szembe, s mond ellent igényeidnek.

POLGÁR

Míg döntve nem lesz, ki joga külön,
Mi egyik félnek sem adunk jogot.

JÁNOS KIRÁLY

Isten bocsássa hát minden lélek bűnét,
Kik, mielőtt az estharmat leszáll,
Örök honukba átlebbenek e
Szörnyű vitán: ki országunk királya.

FÜLÖP KIRÁLY

Úgy legyen, ámen. Föl, fegyverre! lóra!

RICHÁRD

Szent György, ki a sárkányt megölted, és
Azóta csapszék-ajtón lovagolsz,
Taníts harcolni egy kicsit.

Ausztria hercegéhez.

No, hé,
Volnék csak otthon, barlangodba, hé,
Nőstény oroszánoddal: majd ökö
Fejet növesztnék arszlán bőrödön!
Csudádra járnának.

AUSZTRIA

Csitt már! elég.

RICHÁRD

Reszkess; világ! elbődült az oroszán.

JÁNOS KIRÁLY

Feljebb, a síkra; ott bontjuk ki majd
Legrendesebben minden ezredünket.

RICHÁRD

Sietve hát, hogy jó állást vegyünk.

FÜLÖP KIRÁLY

Lajoshoz.

Legyen; s a többi e másik halomra
Parancsolod fel. - Isten és jogunk!

Mind el.

2. szín

*Ugyanott. Riadó, csatározás, majd hátráló.
Francia hírnök jó, harsonákkal, a kapu elé.*

FRANCIA HÍRNÖK

Angiers lakói! tárjatok kaput
Arthur bretagne-i hercegnek, ki ma
Frankhon kezével sok angol anyának
Könnyhullatásra bő okot csinált
Kiknek a véres földön fiai
Szórvást feküsznek; és sok özvegyasszony
Fetregő férje fagyva öleli
A színevesztett földet szanaszét;
S a győzelem, kis veszteséggel, a
Fransz lobogókon lejtve játszadoz,
Melyek kibontva, diadalmasan
Közelgnek, hogy mint hódítók, bemenve,
Bretagne-i Arthurt egyben Anglia
Királyává, s tiétekké kiáltsák.

Angol hírnök jó, harsonákkal.

ANGOL HÍRNÖK

Örvendj, angiersi nép; zúdíts harangot!
János, királytok s Angolhon királya,
E hév s gonosz nap hőse, közelít.
Ezüstös fényben indult fegyverét
Fransz vérrel aranyozva hozza vissza.
De toll se lengett angol sisakon,
Melyet levert voln' a fransz dárdanyél;
Zászlónk mind visszatér, azon kezekben,
Melyek kibonták indulás előtt;
És mint vadászok vidám serge jó,
Vert ellenének véritől veres,
Bibor kezekkel, örvendő hadunk.
Tárj kaput, Angiers, a győző előtt.

POLGÁR

Láttuk mi tornyainkból, hírnökök,
Hogy támadott s hátrált mindkét sereg
Eleitül végig, a legjobb szemű
Se bírt különbséget fölvenni köztük.
Vér díja vér volt, ütleg ütlegé,
Dac szembeszállt daccal, s erő erővel:
Egyforma két had, úgy tetszik, s egyenlőn
Tetszik nekünk, míg a győztes kitetszik.
Amíg nagyobb nem lesz, vagy ez, vagy az:
Mindkettőé e hely, de egyiké sem.

*Egy oldalon János király és hada, Eleonora, Blanka, Richárd;
másikon Fülöp király, Lajos, az ausztriai herceg és hadaik jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY

Van még több véred tékozolni, Fransz?
Csapjon tovább is jogunk árvize?
Mely gátod által megbosztantva útján,
Kihág szokott medréből, s elnyeli
Zavart folyammal szomszéd partod is,
Ha nem hagyod ezüst hullámaid
Békén lefolyni a nagy óceánba.

FÜLÖP KIRÁLY

Angol király, egy csöppel sem maradt
Több véred e tusában, mint nekünk,
Sőt több kifolyt; s karomra esküszöm,
Mely bírja mind ez égalj földeit,
Hogy mielőtt letennők fegyverünk,
Téged teszünk le, kire vontuk azt,
Vagy a holtakhoz egy királyi számot
Adunk, s királyi névvel ékesítjük
Az e csatán leöltek lajstromát.

RICHÁRD

Hah, fölség, mily dicsően tornyosulsz,
Ha a királyi dús vér lángra kap!
Ó, most acélba szegi a halál
Inyét: agyar s fog benne hősi kardok.
Most lakomázik, emberhúst fal ő,
Míg e király-vitának vége nincs. -
Mért áll merőn e két fejedelmi had?
»Hajrá«-t, királyok! Vissza vérmezőre,
Ti pár hatalmak, tűzláng szellemek!
Egy fél bukása szüljön másikának
Szilárd békét: addig seb, vér, halál!

JÁNOS KIRÁLY

Hát már kivel tart e nép odabenn?

FÜLÖP KIRÁLY

Polgárim, ki éljen Angliában?

POLGÁR

Hát a király, ha tudnók, hogy ki az.

FÜLÖP KIRÁLY

Ismerjetez rá bennünk; jogait
Mi képviseljük.

JÁNOS KIRÁLY

Bennünk! mi tulajdon
Képünk viselve itt személyesen,
Magunk urai vagyunk, s a tiétek.

POLGÁR

Tagadja ezt egy felsőbb hatalom:
S amíg ez eldőlt, mi erős kapunk

Mögé rekesztjük az előbbi kételyt;
Félsz a királyunk, míg egy bizonyos
Király a félsztől meg nem szabadít.

RICHÁRD

Biz Isten! ez angiersi pugrisok
Fölségekből csak bolondot úznek,
Bámulva biztos bástyáik megől,
Mint színdarabban, és ujjal mutatva
A vércselekvényt, mit ti játszatok.
Fogadjon szót fölségek nekem:
Mint Jérusálem belső pártjai,
Béküljenek ki egy időre, s úgy
Bontsák meg, összefogva, e falat.
Állítsa színig töltött ágyuit
A fransz keletről, nyugatról az ángol,
Míg lelket rázó hangjok e makacs
Város kőbordáit lebömböli.
Lőném szünetlen e gabancokat,
Míg védtelen dulás oly csupaszon
Nem hagyja őket, mint a pusztá lég.
Ha ez megtörtént, váljanak külön
Az egyesült hadak, vegyült színek:
Forduljon arcnak arc, és kard-ki-kard!
Egy pillanatban a szerencse majd
Kijegyzi boldog kedvencét, vagy itt
Vagy ott, hogy a nap hőségé tegye,
Győzelmi csókkal hintve a dicsőt.
Hogy tetszik e szilaj tanács, királyok?
Van benne egy kis politika-íz?

JÁNOS KIRÁLY

No, a felettünk függő boltozatra!
Nekem tetszik. - Ne fogjunk össze, Fransz,
Hogy ezt az Angierst rontsuk földszinig,
S vívjunk meg aztán, hogy ki a királya?

RICHÁRD

Ha van királyi benned valami,
Melyet csakúgy bánt e város daca:
Fordítsd az álgyuk torkait te is
E hetyke falnak, mint mi a miénket;
S ha földig ontók ezt: hajrá! neki
Egymásnak ütni-vétni, és dacolva
Ugratni egymást mennybe, vagy pokolba!

FÜLÖP KIRÁLY

Legyen tehát. - Hol fogsz támadni te?

JÁNOS KIRÁLY

Mi napnyugatról küldünk pusztulást
E vár szívébe.

AUSZTRIA

Én észak felől.

FÜLÖP KIRÁLY

Mi délről mennydörögjük e falakra
Golyóink felviharzó záporát.

RICHÁRD

félre.

Ó, bölcs hadállás! Észak s dél felől
Osztrák és fransz egymás szájába lő.
Rákisztem őket. - Talpra hát! Jerünk!

POLGÁR

Egy szót, királyok! Méltóztassatok
Kissé maradni, s én megmutatom
A békét, a fehérarcú frigyet.
Egy kardcsapás, egy seb nélkül tiétek
E város; ágyban halni meg, marad
A harcnak áldozandó ennyi élet.
Engedjete szavamra, nagy királyok.

JÁNOS KIRÁLY

Folytasd, mi kegyel hallgatunk reád.

POLGÁR

Ím Blanka, e spanyol királyleány,
János király kis-húga. Ám tekintsd
Lajos herceg korát, és e szüzét.
Szépért ha futna kéjes szerelem:
Hol lelne szebbet, mint e Blanka itt?
Hívért ha járna buzgó szerelem:
Hol kapna hübbet, mint e Blanka itt?
Vért ha keresne büszke szerelem:
Ki már telibb-vér, mint e Blanka itt?
S mint a leány szép, hű, fejedelmi vér:
Az ifju herceg is merő tökély.
Egy híja van: hogy ő *nem* e leány:
A szűznek is - hiányul róva fel
Mi nem hiány: hogy ő meg *nem* Lajos,
Ki egy oly boldog fél-ember, hogy őt
Csupán egy ily szűz egészíti ki;
És Blanka szép, de csonka műremek,
Teljét, tökélyét Lajos adja meg.
Két ily ezüst ér, ó! ha egyesül,
Dicső az, összecsatló partinak:
S két egyesült ér, ily két partja ti
Lesztek, királyok, e két fejedelmi
Vérnek, ha őket egybeköltitek.
E frigy hatályosb lesz bezárt kapunkra
Ágyúitoknál: mert e nászra mi
Lőpor tüzésénél pattanóbb robajjal

Tárjuk fel a bejárás nyitjait,
Hogy bébocsássunk; míg e nász nekül
A vészes tenger nincs fél-oly süket;
Oroszlán nem bátrabb; hegy, szikla nem
Rendülhetetlenebb; sőt a halál,
Gyilkos dühében, nincs oly bösz maga,
Mint mi leszünk e várost védeni.

RICHÁRD

Ez hát az a gát, mely a vén halál
Rohadt dögét kirázza rongya közzől!
Ez egy nagy száj, valóban, mely halált,
Hegyet, sziklákat és tengert okád;
Sívó oroszlán oly kis szó neki,
Mint egy növendéklánynak ölebe.
Miféle pattantyús porontya ez,
Hogy álgyu, tűz, füst, puff, minden szava?
Huszonötig csap nyelve, és fülünk
Megostorozza; nem mond egy ígét,
Melynél nagyobbat bökne fransz ököl.
Szent uccse! szó így meg nem vert, mióta
Öcsém apját úgy hittam, hogy: tata.

ELEONORA

Fiam, hallgasd meg, állj rá e kötésre,
Adj a hugoddal gazdag hozományt:
Mert e csomó oly bizton megköti
Most ingatag s nem biztos koronád,
Hogy e fiú zöld bimbáját hatalmas
Gyümölcsé nap nem érleli soha.
Látom szeméből, hajlandó Fülöp:
Ni, hogy susognak: verjed a vasat,
Míg még fogékony e becsvágyra lelkek,
Nehogy megolvadt mostani hevők
Lágy kérelem, szánás, önvéd szelétől
Kihűlve, azzá fagyjon, ami volt.

POLGÁR

Mért nem felel hát ti-fölségeitek
E féltett város feltételire?

FÜLÖP KIRÁLY

Angol király, ki e városhoz előbb
Tartál beszédet, szólj: mit válaszolsz?

JÁNOS KIRÁLY

Ha e dauphin itt, fönséges fiad,
Szerelmet olvas a szépség eme
Könyvéből: olyan lesz a hozomány,
Minőt királyné visz csupán jegyül:
Mert Anjou, szép Touraine, Maine, Poitiers
S mind, ami tenger innetső felén

(Letudva ez ostrom alatti várost)
Méltóságunkra s koronánkra néz,
Nászágya éke lesz, s dússá teendi
Őt címre, rangra, díszjelekre, mint
Szépségre, nemre, növelésre most
Bármely királyleánnyal versenyez.

FÜLÖP KIRÁLY

Mit szólsz te, gyermek? Nézz a hölgy szemébe.

LAJOS

Cselekszem váltig; és bennök csodát
Lelek, csodálatos látványt, atyám:
Árnyát találok bennök enmagamnak,
Mely, bár fiadnak pusztá árnya, ott
Nap lesz, s fiadból árnyékot csinál.
Sosem szerettem magamat, bizony,
Míg képem ott nem láttam függeni
Levonva hízelgő lapján szemének.

RICHÁRD

Levonva hízelgő lapján szemének,
Felkötve egy redőre homlokán,
Négyé tagolva kamráin szívének:
Szerelmi árulót kémlel magán;
Kár, hogy levonva, felkötve s tagolva
Ily szeretőt kap egy hitvány bagoly ma.

BLANKA

Bátyám akarja, így én is. Ha ő
Talál szeretni bennem érdemest:
Mit ő szeretni méltónak talál,
Könnyen lesz abból nálam akarat;
Vagy, szabatosban szólva, könnyű arra
Szerelmemet rákényszeríteni.
Nem is hizelgek többet, hercegem,
- Hogy amit benned látok, az szeretni
Való - csak ennyit: hogy semmit se látok,
Bár lenne bírád a rosszkedv maga,
Mi gyűlöletre volna érdemes.

JÁNOS KIRÁLY

Mit mond az ifju pár? mit szól hugom?

BLANKA

Hogy tisztelettel tiszte megfogadni,
Mit bölcsességben felséged parancsol.

JÁNOS KIRÁLY

Szólj, hercegem: tudnád szeretni e nőt?

LAJOS

Kérdezd, ha nem szeretni tudom-e?
Mert a legőszintebben szeretem.

JÁNOS KIRÁLY

Fogadd hát Volquessent, Touraine-t vele
S Maine-t, Poitiers-t, Anjout, ez öt tartományt,
És ráadásnak angol veretű
Harmincezer ezüst márkát, kerekszám. -
Fülöp király, ha tetszésedre van,
Mondd, fogjanak kezét, fiad s menyed.

FÜLÖP KIRÁLY

Kedvünkre van. Szorítsatok kezét.

AUSZTRIA

De ajkat is; én úgy tettem, bizony,
Midőn elmondtam, hogy Isten-bizony.

FÜLÖP KIRÁLY

Angiersi nép, nyisd meg tehát kapud,
S ereszd be, akit megbékéltetél:
Mert Boldogasszony templomába mindjárt
Meg fogjuk ülni a nászünnepélyt. -
Nincs e csoportban itt Constantia?
Nincsen, tudom; az ő ittlétele
E nászi alkut megzavarta volna.
Hol van, fiastul? Aki tudja, szóljon.

LAJOS

Búsan rajong felséged sátorában.

FÜLÖP KIRÁLY

S valóban e frigy, amelyet köténk,
Búját kevésbé gyógyíthatja meg -
Testvérem, Angol! hogy csitítjuk el
E özvegyasszonyt? Jogáért jövénk,
De tudja Isten, másra fordítók:
Saját hasznunkra.

JÁNOS KIRÁLY

Mind megorvosoljuk:
Arthurt bretagne-i herceggé teszem,
Richmondi gróffá, s e szép gazdag város
Urává. Híni kell Constantiát:
Sebes futárunk menjen s kérje a
Nászünnepélyre. - Bízom benne, hogy
Ha bé nem töltjük is vágyát színig,
Kiengeszteljük némi szín alatt
S végét szakítjuk jajgatásinak.
Jerünk, siessünk, amint csak lehet,
E készületlen s nem-várt ünnepélyre.

*Mind el, Richárdon kívül;
polgárok a falról visszavonulnak.*

RICHÁRD

Bolond világ! bolond kötés! bolond királyok!
János, hogy Arthur igényét egészben
Elállja, egy résztől önként eláll;
S a Frasz, kinek vértjét lelkösmeret
Csatolta fel, kit irgalom s kegyesség
Hozott e hadba, Isten harcosát,
Egy fülbesúgó, szándék-másoló
Furfangos ördög tanácsára hajt,
Azéra, ki a hit nyakát szegi,
Mindennap esküt szeg, s mindent behúz:
Királyt, koldúst, vént, ifjat és leányt,
Ha nincs is a »lány« névnél egyebe,
Szegény leánytól azt is elcseni;
E símaképű úr, az önhaszon,
Csiklándó önhaszon, mind a világ
Lejtője, mely különben súlyegyent
Tartván, mehetne szépen, igyenest;
Míg e haszonvágy, e jégsíma lejtő,
Mozgást irányzó hitvány nyereség,
Írány-, cél-, szándék-, pálya-, súlyegyen-
Veszítve, nyakrafőre kergeti;
Ez a lejtő, ez a haszonlesés,
Ez a hajhász, kerítő, bűvös íge
Fogá be szemhéját a frasz királynak,
Felejteté a megajánlt segélyt,
Az eltökélt, becsületes hadat
Egy aljas, egy gazul kötött frigyért. -
De mért zajongok én így a haszonra?
Hanemha, mert nem járt kedvembe még.
Nem mintha öklöm eldugnám előle,
Ha angyalkái ütnék tenyerem;
De mert a szűz, még nem kenett marok
Szidhatja, mint koldús, a gazdagot,
No, szidom is hát, míg koldús vagyok,
Nincs bűn előttem más, csak aki gazdag;
Ha dús leszek, ez a szó lesz erényem:
Nincs bűn, csak élni koldusan, szegényen.
Ha már királlyal érdek szót szeget:
Jer, jer, haszon, imádlak tégedet!

El.

Harmadik felvonás

1. szín

*Ugyanott. A francia király sátra.
Constantia, Arthur és Salisbury jőnek.*

CONSTANTIA

Nászt ülni mentek! Békét kötni mentek
S ál vérhez ál vért! - Kézadásra mentek!
Blankát Lajos veszi? és Blanka mind
E tartományt? Nem úgy van; csak te mondtad
S hallád rosszul; gondold meg, kezd elöl;
Nem képes az; te mondod csak, hogy úgy van.
Bizony nem bízom én szavadba, mert az
Csak egy közember hiú lehellete.
Higgy nékem, ember, nem hiszek neked,
Királyi eskü áll jót ellenedben.
De meglakolsz, amért így rám ijesztél:
Beteg vagyok, lásd, hajló félelemre;
Bajtól levert, így rakva félelemmel;
Férjetlen, özvegy, rabja félelemnek;
Nő, nem szerint születve félelemre;
És valld be most bár, hogy csak tréfa volt,
E felzavart szív nem békül ma ki,
Hanem egész nap reszket és vonaglik.
Mit rázod ily jelentősen fejed?
Mért nézsz ily sötéten a fiamra?
Kebledre nyomva mit jelent a kéz?
Miért szemedben e siránczó nedv,
Mint partjain felcsillanó folyam?
Szavad tanúi e komor jelek?
Mondd újra hát; ne mind az elsoroltat,
Csak ezt az egy szót: igaz-e beszéded?

SALISBURY

Oly igaz, amily csalfáknak hiszed,
Kik azt okozták, hogy igaz legyen.

CONSTANTIA

Ó, hát ha e bút hinni megtanítasz,
Tanítsd meg e bút, hogy öljön meg engem!
Ütközzék egybe hívés, élet úgy,
Mint két reményhagyott vivó dühe,
Kik összecsapva, buknak, halnak együtt.
Blankát Lajos! Ó, gyermek! hol maradsz te?
Fransz, Angol egyek! Ó, mi lesz belőlem?

Menj, menj, barátom; rád se nézhetek:
E hír oly undok emberré teve.

SALISBURY

De mit vétettem én, jó asszonyom,
Csupán, hogy a más vétkét mondtam el?

CONSTANTIA

Mely vétek oly ocsmány magában is,
Hogy elmondóját vétkessé teszi.

ARTHUR

Anyám! könyörgök, légy nyugodt.

CONSTANTIA

Ha te,
Ki arra kérsz, legyek nyugodt, ijesztő
Volnál, anyádnak méh-gyalázata,
Szeplővel, ocsmány foltokkal teljes,
Vagy sánta, bárgyu, görbe, váz, csuda,
S foltozna visszas anyajegy, üszög:
Azt mondanám: jó, hát nyugodt leszek;
Szeretni úgy nem volnék kénytelen,
S méltó te sem nagy névre, koronára.
De íme szép vagy: természet, szerencse
Fogtak kezét már születéseden,
Kedves fiú, hogy felmagasszanak.
Természet arcod liljomit adá
S rá rózsabimbót. Ó, de a Szerencse,
Az korcs, az átvált, s elhódítva tőled,
János királlyal fajtalankodik;
Arany kezével a Franszt is bevonta,
Megtipratá fejedelmi jellemét:
Fölsége azok kerítője lőn.
Fransz a kerítő a Szerencse s János -
Ringyó Szerencse és bitor János között!
Szólj, ember, nemde hitszegő Fülöp?
Mérgezd meg őt szóval, vagy takarodj,
S hagyd egyedül búm, melyet egyedül
Kell elviselnem.

SALISBURY

Asszonyom, bocsáss meg:
Nélküled visszatérnem nem szabad.

CONSTANTIA

Szabad s fogsz: mert én nem megyek veled.
Én bánatom tanítom büszkeségre,
Mert büszke a bú, görnyed akié.
Ide gyűljenek mind hozzám s bánatom
Trónjához a királyok: mert ez a bú
Oly nagy, hogy a tömör földnél egyéb

Nem bírja meg; itt trónol búm velem:
Hajtson főt néki minden fejdelem.

Leül a földre

*János király, Fülöp király, Lajos, Blanka, Eleonora,
Richárd, Ausztria hercege és kísérek jönnek.*

FÜLÖP KIRÁLY

Igaz, leányom; s ez áldott napot
Megűli Frankhon, évről évre, mindig.
Ezt ünnepelni a dicső nap is
Megáll futtába s álkimista lesz,
Mert csillogó arannyá bűvöli
Szemének tündöklő sugárral
A föld sovány rögét. Évfordulója
Ne más, de mindig szent ünnep legyen.

CONSTANTIA

Istentelen nap! nem szent nap! nem ünnep!
Mi érdemet tőn e nap és mi jót,
Hogy a naptárba, sátras ünnepek
Közé, aranybetűvel bétegyék?
Ki kell a hétből dobni e napot,
Napját erőszak-, szégyen-, hitszegésnek!
Vagy már ha bent lesz, terhes asszonyok
Kérjék az Istent, nehogy e napon
Vajúdjának, s szörny váltsa fel reményök.
Hajós csak e napon féljen töréstől;
Alkut csak ez nap költet szegjenek;
E napi kezdet mind rossz végre váljon,
S odvas hazugsággá a hit maga!

FÜLÖP KIRÁLY

Az Égre, asszonyom, nem lesz okod
Átkozni e nap üdvös végzeményit.
Nem zálogul adám fejedelmi szóm?

CONSTANTIA

Rossz pénzt adál, rászedtél: próbakőn
Értéktelennek tűnt ki a csinált
Királykép. Hitszegő vagy, hitszegő;
Kardhúzza jöttél, hogy ontsd ellenim
Vérét: s karöltve, ím, belévegyülsz.
A harc erélyes, zord vonásiból
Mázolt barátság, lanyha béke lőn,
S elnyomatásunk szőtte a frigyét. -
Özvegy kiált: légy férje, ó, nagy Ég!
Sújtsd, sújtsd e hitszegő királyokat!
Ki ne napoljon ez istentelen nap.
Békével: indíts fegyveres viszályt
E hitszegő királyok közt napestig!
Halld meg, ó, hallj meg!

AUSZTRIA

Béken, asszonyom.

CONSTANTIA

Harc, harc! ne béke! békéd harc nekem.
Ó, Limoges! ó, Ausztria! be meg-
Gyalázod azt a véres martalékot.
Te szolga, gyáva, nyomorú; deréknak
Hitvány, gazembernek ugyan derék!
Te mindig az erősb félen erős!
Kalandor te, ki nem harcolsz soha,
Csak ha szeszélyes úrnőd, a Szerencse,
Melletted áll és biztosít! Te is
Már hitszegő vagy, s bújtod a nagyot
Hízkeléssel? Mily bolond, futó
Bolond vagy: esküdni részemen,
Lábbal topogni, szájaskodni! Gyáva,
Nem úgy beszéltél, mint az égdőrej
Mellettem, esküdt lovagom gyanánt?
Nem azt mondád-e, bízzam csillagodba,
Szerencséd- és erődbe? Most pedig
Nyílt ellenimhez átpártolsz te is?
Oroszlánbőrt viselsz! Dobd el, piha!
S akassz borjúbőrt gyáva tagjaidra.

AUSZTRIA

Ó, ha nekem ezt férfi mondaná!

RICHÁRD

Akassz borjúbőrt gyáva tagjaidra.

AUSZTRIA

Gazember, azt ne mondd, ha kedves élted!

RICHÁRD

Akassz borjúbőrt gyáva tagjaidra.

JÁNOS KIRÁLY

Ezt nem szeretjük; feleled magad.

Pandolf jó.

FÜLÖP KIRÁLY

Itt jó a pápa szent legátusa.

PANDOLF

Üdv, fölkenett helytartói az Égnek! -
Hozzád, János király, e szent követség.
Én, Pandolf, szép Milán bíbornoka,
És Ince pápa képe mása itt,
Az ő nevében, és lelkedre kérdem:
Miért rugódozol te szent anyánk,
Az egyház ellen oly makrancosan
S tiltod ki Langton Istvánt, Canterbury

Választott érsekét e szent megyéből?
Ezt kérdem én, említett szent atyánk,
A pápa, Ince nagy nevébe tőled.

JÁNOS KIRÁLY

Mi földi név az, mely kérdőre vonja
Egy szent király szabad lehelletét?
Ki sem gondolhatsz oly silány nevet,
Bíbornok, oly fonákot, becselent
Engem feleletre vonni, mint a pápa.
Mondd meg beszédem, s hozzá Anglia
Szájával ezt még: hogy dézsmát, adót
Nem szed olasz pap tartományimon,
De mint az Ég után fő mi vagyunk,
Utána e fő-fő hatalmat is mi
Fenntartjuk ott, hol mi országolunk,
Egyéb halandó kéz segélye nélkül.
Vidd válaszúl ezt a pápának, és
Mellőzz nevünkben minden hódolást
Bitor hatalma s önmaga iránt.

FÜLÖP KIRÁLY

Testvérem, Angol, káromlást beszélsz.

JÁNOS KIRÁLY

Bár téged, és más keresztyén királyt
Bután vezérel ez izgága pap,
Reszkettek átkától, mit pénz felold
S hitvány arany, por, polyva érteken
Egy embertől bocsánatot vehet, ki
Eladja ezzel önbecsánatát;
Bár te, s a többi, ily bután vezetve
Ez alakos tárházát töltitek:
Magam, magamban is, a pápa ellen
Szegülök, és barátja nékem ellen.

PANDOLF

Úgy, rám ruházott szent hatalma által,
Átkozva és egyházkivetve légy.
És legyen áldott az, ki egy eretnek
Iránti hűség ellen pártot üt;
És legyen érdem a kéznek nevén,
Szentté avatva, s úgy tisztelve az,
Mely bármi titkos úton elveszi
Gyűlöletes élted.

CONSTANTIA

Ó, ne rója Róma
Vétkül nekem, ha én is átkozom!
Jó kárdinál atyám, kiálts ament
Bősz átkaimra: mert nincs nyelv, az én

Sérelmeim nélkül, mely őt eléggé
Megátkozhasza.

PANDOLF

Asszonyom, az én.
Átkomra törvény van s teljhatalom.

CONSTANTIA

Az enyémre is: ha törvény igazat
Nem képes tenni, hát törvény legyen, hogy
Ne tiltsa törvény a bántalmazást.
Törvény nem adja országát fiamnak,
Mert aki birja, a törvény azé:
Ha hát a törvény teljes bántalom,
Hogy tiltsa törvény vissza átkomat?

PANDOLF

Franszok királya; átoksúly alatt
Bocsásd el a fő-szakadár kezét,
S támaszd fejére országos hadad,
Ha meg nem adja Rómának magát.

ELEONORA

Halványodol, Fransz? El ne vond kezéd.

CONSTANTIA

Ördög, vigyázz, hogy a Fransz meg ne bánja
S kezét elvonva egy lelket veszíts!

AUSZTRIA

Fülöp király, a kárdinálra hallgass.

RICHÁRD

S akassz borjúbőrt gyáva tagjaira.

AUSZTRIA

Jól van, gazember! ezt még zsebre tettem,
Mivel -

RICHÁRD

Nadrágzsebedbe fér elég.

JÁNOS KIRÁLY

Mit szólsz, Fülöp, a bíbornok szavára?

CONSTANTIA

Mit szólna mást a bíbornok szavánál?

LAJOS

Atyám, gondold meg; választásod ez:
Vagy Róma súlyos átkát nyerni meg,
Vagy János léha frígyét veszteni.
Hagyd a könnyebbeket.

BLANKA

S az Róma átka.

CONSTANTIA

Ó, tartsd magad, Lajos! Sátán kísért
Egy újdonúj menyasszony képiben.

BLANKA

Constantia asszony nem hitből beszél,
Hanem szükségből.

CONSTANTIA

Szükségből, no jó:
Ez csak azért él, hogy meghalt a hit;
E szükség szükségképp hozza magával,
Hogy, haljon a szükség, a hit föléled;
Tipord le szükségem: felhág a hit,
Tartsd fenn szükségem: a hit elsülyed.

JÁNOS KIRÁLY

Fülöp király megindult, nem felel.

CONSTANTIA

Ó, hátra indulj tőle, s mondj igent.

AUSZTRIA

Azt, azt, Fülöp király; miben akadsz fel?

RICHÁRD

Akassz te csak borjúbőrt, édes ökröm.

FÜLÖP KIRÁLY

Zavart vagyok; mit mondjak, nem tudom.

PANDOLF

Mondhatsz-e, ami jobban megzavarjon,
Mint átkom és az egyházkivetés?

FÜLÖP KIRÁLY

Gondold helyembe, édes szent atyám,
S mondd, hogy viselnéd helyemben magad?
Ím, e királyi kéz, meg az enyém
Most kapcsolódott; frigyben lelkeink
Most házasodtak és fűződtek össze
Szent fogadással, jámbor esküvel;
A csak imént hangzott lehellet is
Esküdt barátság, béke, szeretet volt
E két királtság és fejedelmi közt;
Pedig kevással e frigyünk előtt,
Nem többel, mint kezünk megmoshatók,
Hogy békejobbot üssünk alkura,
Tudj' Isten, egyre mocskolá a harc
Ecsetje, mellyel festi a boszú
Lobbant királyok rettentő vitáit.
Hát már e vértől most tisztult - barátság
Most fonta - mindenikben oly erős -
Kezek feloldják üdvös kacsukat?
Gyűrű-dugósdit játsszanak hitökkel?

Tréfát az Éggel? Változó gyerekként
Kaptossuk egymás tenyerét ki, be?
Esküdt hitünket visszaesküdjük?
Mosolygó béke nászágyára véres
Haddal tapossunk, s tomboljon csatánk
A nyíltszívűség szende homlokán?
Ó, tisztelendő férfi, szent atyám,
Csak ezt ne kívánd. Adj, rendelj, parancsolj
Valami rendszabályt kegyelmesen,
S mi boldogok leszünk, tetszésed is
Megnyerni és barátok is maradni.

PANDOLF

Rend rendtelen, szabály szabálytalan,
Ha föl nem bomlik az angol barátság.
Fegyverre hát, egyházunk bajnoka!
Vagy hadd lehelje átkát, anyai
Átkát, anyánk, az egyház pártütő
Fiára, rád is. Mert kígyót fulánknál,
Bőszült oroszlánt gyilkos körminél,
Éh tigrist a fogánál biztosabban
Foghatsz, mint békejobbul e kezét.

FÜLÖP KIRÁLY

Kezem feloldhatom, de a hitet nem.

PANDOLF

Így hited a hit ellensége lesz;
Belharcra készted esküd, esküd ellen,
És nyelved, nyelved ellen. Ó, az Égnek
Előbb tett esküd teljesítsd előbb:
Azaz, légy a szentegyház bajnoka.
Azóta esküdt másik esküdet
Magad ellen esküvéd, s nem tarthatod meg:
Mert ha fonákul tenni esküvéd,
Nem lesz fonák, visszáján tenni meg;
S nem téve ott, hol a tevés gonosz,
A nem tevés kész jócselekedet.
Ha vétkes a cél, jobb elvéteni,
Közvetve így közvetlen jót teszünk,
S hibával orvosoljuk a hibát,
Mint tűzzel a tűz meghűsíthető
Friss pörkölésű égett tag ereiben.
Vallás parancsa: tartsd meg esküdet;
De te, a vallás ellen esküvén,
Az ellen esküvéd meg, amire,
S hiteddel a hit ellen bizonyítnád,
Hogy igazad van; ámde oly igazság,
Amelyre bizton nem esküdhetsz,
Nem kötelezhet hamis esküre;
Másként minő gúny voln' az esküvés!

De te hamis-hitűvé esküvél,
Még hamisabbá, ha megtartod azt.
Azért utóbbi esküd, szembe az
Előbbivel, kész lázadás magad
Ellen, magadban; s nem víhatsz soha
Szebb győzödelmet, mint ha nemesebb
Valódat harcra készted e hiú,
Fej-szédelegtető kisértet ellen;
Mely jobb valódért mi imádkozunk,
Ha tetszésedre van; ha nem pedig,
Úgy tudd meg, átkunk terhe száll reád
Oly súlyosan, hogy nem rázod le többé,
Hanem kétségbe esett halálra zúz
Sötét tömegje.

AUSZTRIA

Harc! harc!

RICHÁRD

Hogyne, néked!

Nem dugja bé a szád egy borjubőr?

LAJOS

Atyám, fegyverre!

BLANKA

Nászod ünnepén?

A vér ellen, melyet nőül vevél?

Holt emberek közt tartsuk a menyegzőt?

Üvöltő harsonák, pergő dobok

Pokol-zajánál vígy engem haza?

Ah, férjem - ó, jaj! be szokatlan e

Név ajkamon: férj - hallgass meg, e névért,

Mely most először hangzik nyelvemen:

Térden könyörgök, ne ragadj te a

Bátyámra fegyvert!

CONSTANTIA

Én is térdemen,

Mely térdelésben összekérgesült,

Könyörgök, ó, dauphin, hogy meg ne másold

Az Ég ítéletét.

BLANKA

Most megtudom, szeretsz-e. Mi lehet

Nagyobb előttem, mint arád neve?

CONSTANTIA

Több a becsület, mely fölemeli,

Mint téged ő most. Ó, becsületed,

Lajos, becsületed!

LAJOS

Csudálkozom
Felséged olyan egykedvű marad,
Midőn ily fontos érdek sürgeti.

PANDOLF

Kimondom a fejére átkomat.

FÜLÖP KIRÁLY

Nincs arra szükség - Angol, én szakítok.

CONSTANTIA

Ó, számüzött felség szép visszatérte!

ELEONORA

Ó, francia léhaság rút lázadása!

JÁNOS KIRÁLY

Megbánod, Fransz, ez órát még ez órán.

RICHÁRD

Az órahúzó, vén harangozó,
A vén idő akarja így! No, jól van;
Mebánja hát a Fransz.

BLANKA

Vérrel borult
Be a nap: Isten hozzád, szép napom!
Melyikkel tartsak? Mindenik felen
Vagyok; két tábor fogja két kezem,
S dühökben, amint szétrobbannak, engem
Von mindenik fél s kétfelé szakítnak.
Férj, nem könyörghet szívem, hogy te győzz;
Nagybátya, kérem azt kell, hogy veszíts;
Atyám, szerencsét nem kívánhatok;
Se, hogy beteljék vágyad, nagyanyám!
Akárki nyér, én vesztek oldalán,
Vesztésem biztos, a játék előtt.

LAJOS

Velem tarts, hölgy: szerencséd már velem.

BLANKA

Hol él szerencsém, meghal életem.

JÁNOS KIRÁLY

Öcsém, eredj, vond össze sergemet.

Richárd el.

Fransz, már elégtém lángoló haragtól
Dühömben, ami oly természetű,
Hogy el nem oltja semmi, semmi, csak vér,
Fransz vér, de annak is a legjava.

FÜLÖP KIRÁLY

Eléget a düh, és te hamuvá léssz
Előbb, hogysem vérünkkel oltsd tüzed.
Vigyázz magadra, kockán a fejed.

JÁNOS KIRÁLY

Nem jobban, mint azé, ki fenyeget. -
Csatára, gyorsan!
El mind.

2. szín

*Ugyanott. Téréség Angiers közelében.
Riadó; csata. Richárd az ausztriai herceg fejével jó.*

RICHÁRD

No, istenuccse! már ma lesz meleg;
Valami ördög repdes odafenn.
S vést szór nyakunkba. Hercegfő, pihenj itt,
Amíg Filep magát kifűjja.
János király, Arthur és Hubert jönnek.

JÁNOS KIRÁLY

Hubert!
Őrizd meg e fiút. - Hajrá, Filep!
Anyámat megrohanták sátorunkban,
El is fogták talán.

RICHÁRD

Kivágtam én,
Biztos helyen van őfelsége már.
De rajta, felség! kis erőlködéssel
Szerencsés véget ér e küzdelem.
Elmennek.

3. szín

*Ugyanott. Riadó; csata; visszavonulás.
János király, Eleonora, Arthur, Richárd, Hubert és urak jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY

Eleonorához.
Legyen; fölséged addig, jó erős
Őrhaddal, itt marad.
Arthurhoz.
Öcsém, ne búsulj:
Nagyanyád szeret; s nagybátyád éppen oly
Jó lesz irántad, mint megholt atyád.

ARTHUR

Ó, meghal erre bú miatt anyám!

JÁNOS KIRÁLY

Richárdhoz.

Öcsém, siess előre, Angliába;
S míg odaérünk, láss utána, hogy
Fösvény apátok zsákját jól kirázd,
Szöktesd meg elzárt angyalkáikat;
A béke zsíros bordáin, nosza,
Hadd lakják jól az éhes háború.
Használd szigorral teljhatalmatodat.

RICHÁRD

Harang, könyv, gyertya vissza nem riaszt,
Midőn kacsintva hí ezüst, arany.
Megyek, királyom. Édes nagymama,
Ha rám jön egyszer a szenteskedés,
Könyörgök érte. Csókolom kezét.

ELEONORA

Isten veled, fiú.

JÁNOS KIRÁLY

Jó utat; öcs!

Richárd el.

ELEONORA

Jer, kis rokon, jer; egy szóm lesz veled.

Arthurt félrebb vezeti.

JÁNOS KIRÁLY

Jer ide, Hubert. - Édes, drága Hubert!
Sokkal vagyunk adósod: ámde e hús-
Falak között egy oly lélek tanyáz,
Mely tartozását kész bevallani,
S tetézve adni meg hűségedet.
Él, jó barátom, e kebelben önként
Adott hited, s forrón ápoljuk azt.
Nyújtsd jobbodat. Közölnék valamit -
De várok, míg jobb hangból kezdhetem.
Az Égre, Hubert, szinte átalom
Felhozni, mily nagy becsben állsz előttem.

HUBERT

Felséged oly nagyon lekötelez.

JÁNOS KIRÁLY

Most még, barátom, ezt nem mondhatod;
De lesz okod rá: mert nem mászhat oly
Lassan, hogy el ne jöjjön az idő,
Mikor veled majd én is jót teszek.

Egyet akartam mondani - de hagyjuk.
Nagy-fel van a nap, s büszke fénye, minden
Világi kéjtől udvarolva, még
Sokkal ledébb, játszibb, hogysen e szót
Hallhassa tőlem. Ha éjféli óra
Ércajkon és vasnyelven konganá
Végig az éjnek álmos ösvenyét;
Ha ez, hol állunk, sírkert volna itt,
S te rakva sújtó gondok ezrivel;
Vagy a bükör, ez a mogorva szellem
Sűrűre főzte volna véredet
(Amely különben futva csörg alá s fel,
Szemünkbe egy bolondot, a kacajt,
Ültetve, mely vígságra vonja képünk,
Oly indulatra, mit tervem gyűlöl);
Avagy ha engem látnál szem nekül:
Meghallanád a szómat fül nekül,
Felelnél nyelv nekül, csak képzeletben,
Szem, fül, veszélyes szó-hangok nekül:
Akkor e fészken-ülő nap dacára,
Kebledbe ráznám, amit gondolok.
De hajh! most nem teszem - pedig szeretlek,
S tudom bizony, hogy te is szeretsz.

HUBERT

Úgy én, az Égre! hogy bármit parancsolj,
Kerüljön életembe: megteszem.

JÁNOS KIRÁLY

Hát nem tudom? Meg, úgy-e? drága Hubert!
Ó, Hubert - Hubert, vesd csak a szemed
Ama fiúra. Mit mondok, barátom:
Ez a fiú - kígyó az útam.
Akárhová lép lábam, ott hever
Előtte. - Értesz? - Őre vagy.

HUBERT

S megőrzöm,
Hogy sose marja meg fölségedet.

JÁNOS KIRÁLY

Halál.

HUBERT

Uram.

JÁNOS KIRÁLY

Sír.

HUBERT

Nem fog élni.

JÁNOS KIRÁLY

Jó.

Tudnék örülni most. Hubert, szeretlek;
No, nem mondom meg, hogy mi vár reád;
Csak ne felejtsd. - Élj boldogul, anyám;
Átküldöm aztán a segéderőt.

ELEONORA

Kísérjen áldásom.

JÁNOS KIRÁLY

Fel, Angliába!

Jerünk, öcsém; Hubert az embered:
Hű gondja lesz rád. Most Calais-ba, hej!
Mind el.

4. szín

*Ugyanott. A francia király sátra.
Fülöp király, Lajos, Pandolf és kíséret jönnek.*

FÜLÖP KIRÁLY

Így szórtá hát el harsogó vihar,
Tenger dagályán, a társas vitorlák
Szétrobbantott egész hajóhadát!

PANDOLF

Merény s vigasz! Még minden jóra válhat.

FÜLÖP KIRÁLY

Mi válna jóra, ily válság után?
Nem tönkreverték? Nincs elveszve Angiers?
Elfogva Arthur? Sok kedves barátunk
Levágva? Nem tért vissza Angliába,
Áttörve minden gátat véresen,
Frankhon dacára, az angol király?

LAJOS

Amit bevett, erőddel rakta meg;
Ily hév sietség, ily józan tanáccsal,
Ily vakmerő ügy, ily mérsékelő rend,
Példátlan az. Ki hallott, olvasott,
Ehhez hasonló tettet valaha?

FÜLÖP KIRÁLY

Tűrném az Ángol e dicséretét,
Csak volna példa min- gyalázatunkra.

Constantia jó.

Ki jó emitt? Egy lélek sírja ez,
Mely bús lehellet hitvány börtönében

Nyűgözve tartja örök szellemét. -
Jer innen, kérlek, asszonyom, velem.

CONSTANTIA

No, ládd, a béke mit szült! ládd-e most!

FÜLÖP KIRÁLY

Tűrj, édes asszonyom, s vigasztalódjál.

CONSTANTIA

Nem, nem! Tanács se kell, segély se kell,
Csak ami vég-tanács, igaz segély:
Halál, halál. - Ó, kedves, jó halál,
Te illatos bűz! te ép rothadás;
Kelj örök éjed ágyából, te a
Boldogság réme és gyűlölete!
S én csókkal hintem szörnyü vázodat,
Szem-üregedbe zárom szemgolyóm,
Hordom gyűrűként házi férgeid,
E légnyitást rút porral bétömöm,
S irtózatos dög lészek, mint magad.
Jer, vicsorogj rám: azt hiszem, mosolygasz:
S öllelek mint nőd! Nyomorúk szerelme,
Ó, jer, jer!

FÜLÖP KIRÁLY

Ó, hallgass, szép fájdalom!

CONSTANTIA

Nem, nem fogok, míg van lélegzetem
Üvölni. - Ó! bár a dörgő egek
Szájába tudnám tenni nyelvemet,
Hogy jajszavam rázná meg a világot,
S verné föl a rémvázat álmiból,
Kinek fülébe női gyöngé hang
Nem hat, ki földi hívást föl se vesz.

PANDOLF

Nem bú ez, asszony; ez örült beszéd.

CONSTANTIA

Nem vagy te szent, ha nékem ezt veted.
Én örült nem vagyok.
Ez a haj, amit tépek, az enyém;
Nevem Constantia; Godfréd nője voltam;
Arthur az én fiam volt, s elveszett!
Én örült nem vagyok: adná az Isten,
Volnék az, úgy feledném enmagam!
Ó, csak lehetne, mennyi bűt felednék! -
Papold bölcselmet és őrits meg azzal,
Szentté avatnak érte, kárdinál:
Mert nem bolond, csak bús levén az elmém,
Okos részével mind okoskodik,

Hogy' meneküljek búmtól, és tanít
Megölni vagy felkötni magamat.
Volnék bolond: feledném a fiam,
Vagy egy rongybábra ráfognám, hogy ő az.
Őrült én nem vagyok; nagyon, nagyon is
Érzek minden csapást külön-külön.

FÜLÖP KIRÁLY

Kösd fel hát fürteid. Ó, mily szerelmet
Mutat hajának e szép serege!
Hová ezüst csepp hull véletlenül,
E csöppre tízezer sodros barátja
Csapzódik össze társas fájdalomban:
Mint válhatatlan és igaz hivek,
Kik nagy veszélyben egymáshoz tapadnak.

CONSTANTIA

El, Angliába!

FÜLÖP KIRÁLY

Kösd fel a hajad.

CONSTANTIA

No, felkötöm, fel; s mért cselekszem azt?
Letéptem nyugókat és felkiálték:
»Ó, vajha e kéz a fiam szabaddá
Tehetné úgy mint most e fűrtöket!«
De már irigylem szabadságukat,
S bilincseikbe visszakényszerítetem,
Mivel szegény jó gyermekem fogoly. -
Azt mondtad egyszer, kárdinál atyám,
Hogy kedvesinket mennyben újra látjuk:
Ha ez való: meglátom gyermekem,
Hisz Káin, az első gyermek óta
Addig, ki tegnap vőn lélegzetet,
Ily kedves angyalt még nem szült anya.
De most virágom őrlő bú eszi,
Elűzi arca úgy-szült kellemet,
Mint egy kisértet, oly csontváz leend,
Sovány, halottszín, mint a sárgaláz,
Úgy hal meg; és ha majd feltámad is,
Előtalálom a menny udvarán
S nem ismerem rá; így soha, soha
Nem látom én Arthurt, a lelkemet!

PANDOLF

Nagyon kirívó bú ez a tiéd.

CONSTANTIA

Még ő beszél! Sosem volt gyermeke.

FÜLÖP KIRÁLY

Szerelmes vagy te búdba, mint fiadba.

CONSTANTIA

Búm tölti be távol fiam helyét,
Az fekszik ágyán, az jár-kél velem:
Felölti kedves arcát, szavait
Ismétli, minden tagja kellemét
Eszembe hozza, és üres ruháit
Növendék természetével tölti be:
Van hát szeretni ezt a bút okom.
Isten veled! Ily veszteség után
Én jobb vigasszal szolgálnék neked. -
Nem kell ez a rend a fejem körül!
Midőn az elmém ily zavarba van.
Ó, Istenem! fiam! szép gyermekem!
Arthurom, élted, kedvem, falatom,
Egész világom, özvegy napjaim
Vigasztalása, búmnak gyógyulása!

El.

FÜLÖP KIRÁLY

Kárt tesz magában, félek: követem.

El.

LAJOS

Nincs e világon már nekem gyönyör;
Élted unalmas, mint álmos fület
Kétszer beszélve zaklató rege:
Keserű gyalázat ízét vette az
Édes világnak, úgyszólván már nekem
Belőle csak bú és szégyen terem.

PANDOLF

Ha nagy betegség fordulóhoz ért,
Éppen ha jobbra, gyógyulásra fordul,
Tetőzik a láz; búcsuzó gonosz
Éppen a válás pontján leggonoszb.
Hát mind veszett e napnak vesztivel?

LAJOS

Öröm, szerencse, hírnév napja mind!

PANDOLF

Igen, ha ezt kivívtad volna már.
Nem, nem: midőn a sors szándéka legjobb,
Legmarconábban akkor néz reánk.
Bámúlat az, mi mindent veszte János,
Ki e csatában tisztán nyerni vélt.
Bánod, hogy Arthur foglya lett, ugye?

LAJOS

Oly szív szerént, mint ő örül neki.

PANDOLF

Elméd oly ifju, mint véred, királyfi.
Halld hát beszélni jósló szellemem:
Már a lehellet, mellyel ezt kimondom,
Minden porszemnyi, gázsál-bökkenőt
Lefű az angol trónra vezető
Útból előled; jól figyelj tehát.
Elfogta Arthurt, jó; de míg e gyermek
Erében a hő élet játszadoz,
Nincs mód, hogy e bitor nyugton lehelljen
Egy óra-, egy perc-, egy pillantatig.
Mohó kézzel rabolt királyi pálcát
Éppoly mohón kell védni, mint nyeré:
Sikamlós téren aki áll, bizony
Hitvány fogódzó közt sem válogat.
Hogy János állni bírjon, bukni kell
Arthurnak; így lesz, mert csak így lehet.

LAJOS

S én mit nyerek, ha Arthur elbukott?

PANDOLF

Nőd, Blanka herceg-asszony örökén
Mindazt kívánhatd, mit Arthur kívánt.

LAJOS

S elveszthetem, mint Arthur, életemmel.

PANDOLF

Mily bamba vagy, s újonc ez ó világban!
János *neked* szó ármányt; az idő
Pártodra esküdt: mert ki bizodalmát
Hú vérbe mártja, véres, hűtelen
Bizalmat nyer csak. E rossz kezdetű tett
Meghűti összes népének szívét
És megfagyasztja jóindulatok,
Hogy bármi hitvány alkalom vetődjék
Buktára, felkarolják szívesen.
Nem vethet a lég oly természetes gőzt,
Nem járhat úgy idő, nem egy vihar,
Nem egy szokott szél, rendes tűnemény,
Hogy meg ne fosszák a természetes
Okától, hogy csudának, égi jelnek,
Baljóslatú szörnynek, Isten szavának
Ne mondanák, mely nyilván hirdeti
János király fejére a boszút.

LAJOS

De hátha nem nyúl Arthur életéhez,
Csak bizton őrzi fogságban magát?

PANDOLF

Ó, jó uram! Csak hallja, hogy közelgetsz,
S ha még az ifju Arthur nem halott,
E hírre meghal: akkor tőle mind
Elpártol a nép szíve, s minden új,
Szokatlan változást csókkal fogad,
S a pártütés, düh gyilkos ösztönét
Kitépi János véres ujja közzül.
Már mintha látnám ezt a zendülést;
S ó! mennyi szolgál még javadra olyan,
Mit föl se hoztam. Faulconbridge, a korcs,
Most Angliában egyházat zsebel
Megsértve minden buzgó érzetet.
Csak tíz-tizenkét harcos francia
Lehetne ottan, mint madárcsaló síp,
Legott követné angol tízezer;
Vagy, mint maroknyi hó, görgetve mindjárt
Heggyé növekszik. Ó, nemes dauphin,
Jer a királyhoz. Bámulásra méltó,
Mit nem tesz e békétlen hangulat
Most, hogy színig van lelkők sérelemmel;
Menj Angliába; késztem a királyt is.

LAJOS

Erős okod erős tettet csinál:
Igen-edre nem mond *nem*-et a király.
Elmennek.

Negyedik felvonás

1. szín

Northampton. Szoba a várkastélyban.

Hubert két porkolábbal jő.

HUBERT

Hevítsd izzóra e vasat; te meg
Állj e kárpit mögé; s ha lábam a föld
Keblére toppan, hát rohanj elő,
S kötdz erősen székhez a fiút,
Akit velem lelsz. Jól vigyázz; eredj!

ELSŐ PORKOLÁB

Van teljhatalmad erre, gondolom?

HUBERT

Csúf aggodalmak! Láss hozzá! Ne félj.
Porkolábok el.
Jer, kis öcsém, jer! Egy szóm lesz veled.
Arthur jő.

ARTHUR

Jó reggelt, Hubert.

HUBERT

Jó reggelt, kis herceg.

ARTHUR

Oly kicsi herceg, amily csak lehet,
Bár több lehetni oly nagy címe van.
Komor vagy.

HUBERT

Volt már vígabb kedvem is.

ARTHUR

Ó, boldog Isten! Hisz rajtam kívül
Bús lenni oka sincsen senkinek;
Pedig fransz földön laktomban, tudom,
Sok úrfi oly komor volt, mint az éj,
Merő hívságból. A kereszt-vizemre!
Csak én fogoly ne volnék - örzenék
Juhot bár - mily vidor lennék napestig!
Sőt itt is az; csak a nagybácsira
Gyanúm ne volna: mit forral megint.
Fél tőlem, én is tőle. Tehetek
Én róla, hogy Godofréd volt apám?

Nem, úgye? Nem bizony. Adná az Ég:
Volnék fiad! Szeretnél, úgye, Hubert?

HUBERT

félre.

Ha szólok, ez ártatlan csevegés
Felkölti bennem holt irgalmamat:
Tehát dologra; végezzünk hamar.

ARTHUR

Beteg vagy, Hubert? Oly halvány az arcod.
Ó, vajha volnál egy kissé beteg,
Hogy én virrasszam ágyad reggelig;
Jobban szeretlek, mint engem te, lásd.

HUBERT

félre.

Beszéde mindjárt meghódítja keblem. -
Olvasd, kis Arthur.

Papírt mutat. Félre.

Ejnye, balga nedv!
A szörnyű kínzást ajtón dobja ki!
Sietni kell, mert elhatározásom
Lágy női könnyben mindjárt elpotyog. -
Nem szép az írás? nem olvasható?

ARTHUR

Ó, szép, nagyon is, ily rút tartalomhoz!
Ki kell taszítnod mind a két szemem
Tüzes vassal, Hubert?

HUBERT

Ki kell, fiú.

ARTHUR

És megteszed?

HUBERT

Meg.

ARTHUR

Van hozzá szived?

Ha csak fejed fájt, én zsebkeszkenőm
Kötöttem, ládd-e, homlokod köré
(Az volt a legszebb, hercegnő himezte),
Azóta vissza sem kértem soha;
Kezembe tartám éjfelig fejed,
És, mint az óra fürge percei,
Fel-felvidítám a nehéz időt,
Kérdezve tőled: »hol fáj?« és: »mi kell?«
Vagy: »mit csináljak enyhítésedül?«
Sok pórfi szunnyadt volna csendesen,

Nem vetted volna egy nyájas szavát;
Hanem királyfi volt az ápolód.
Gondolhatod most, e nagy szeretet
Csak színlés, tettetés: gondold, ha tetszik.
Ha Isten úgy akarta, hogy te bánts,
Hát bánanod kell. - Kisütöd szemem?
E két szemet, melyek terád soha
Görbén se néztek s nem fognak soha?

HUBERT

Megesküvém; most vassal pörkölöm ki.

ARTHUR

Ah! e csak ily vaskorban lehető.
De hiszen a vas, bár izzó-vörös,
Amíg szememhez ér, felissza könnyem,
S tüzes haragját e szerint maga
Ártatlanságom nedve oltja ki;
Búvában akkor rozsdá rágja szét,
Amért tüzes volt, hogy szememnek ártson.
Tudnál keményebb lenni, mint a vert-vas?
Angyal ha jőne s mondaná nekem,
Hogy a szemem Hubert kiszúrja, mégse
Hinném; se másnak, Huberten kívül.

HUBERT

Gyertek be, hé!

Toppant

Porkolábok jőnek, kötéllel, vassal stb.

Tegyétek a parancsom.

ARTHUR

Jaj, jaj! ne bánts, Hubert, ne bánts! szemem
Már e bakók láttára oda van!

HUBERT

Mondom, kötözd meg; addszi a vasat.

ARTHUR

Jaj, jaj! mi szükség e bösz durvaságra?
Hisz meg se moccanok, mint egy darab kő.
Hubert, ne köttess meg, az Istenért!
Hallgass ki, Hubert: küldd el ezeket,
Oly csendesen megülök, mint a bárány,
Egy moccanást, rúgást, szót nem teszek,
A vásra sem tekintek mérgesen,
Csak üzd el e két embert, s megbocsátom,
Akármi kínzást téssz rajtam magad.

HUBERT

No, várjatok künn; hagyjatok magunkra.

ELSŐ PORKOLÁB

Sokér nem adnám, hogy itt nem leszek.

Porkolábok el.

ARTHUR

Ó, jaj! kiszídtam egy barátomat:
Nézése zordon, de jó szíve van. -
Hidd vissza, hogy részvéte a tiédet
Élessze föl.

HUBERT

Fiú, készítsd magad.

ARTHUR

Hát nincs menekvés?

HUBERT

Nincs; tartsd a szemed.

ARTHUR

Ó, Istenem! bár a tiédbe csak
Egy szálla, porszem, hajszál volna most,
Vagy bármi e becses érzéknek árt:
Hogy érzenéd, mi kínos ott az is,
S elszörnyekednél bőszen szándékoson.

HUBERT

Hát ezt ígérted? Hallgass, fogd be szád.

ARTHUR

Két száj se volna sok, Hubert, midőn
A két szemet kell védenünk vele.
Ne mondd, fogjam be a szám; ó, ne, Hubert:
Inkább, ha tetszik, vágd ki nyelvemet,
Csak a szemem ne bánts. Ó, a szemem ne!
Ha másért nem, csak hogy nézhesselek.
Ni! eszközöd kihűlt; bizony ki az!
Lám, ő se bánt már.

HUBERT

Könnyű meghevítnem.

ARTHUR

Nem azt ugyan; meghalt bűvában a tűz,
Hogy, bár az ember kéjelmére van
Teremtve, ily méltatlan, szörnyű célra
Fordítatik. - No, íme, nézd magad,
Nincs már e szénben semmi ártalom;
Az Ég fuvalma, ím, elfújta lelkét,
Szórván fejére bűnbánó hamut.

HUBERT

Csak rálehellek, és föléled újra.

ARTHUR

Akkor csak elpirítod újra, Hubert:
Szégyen miatt fog égni tetteteden;
Sőt tán szemedbe szikrát is lövell,
És mint az eb, ha harcra mérgelik,
Hozzákap ötet csipkedő urához.
Lám, minden eszköz, mellyel ártanál,
Megvonja tisztét; csak benned hiányzik
Az irgalom, mely tűzbe, vasba megvan,
Tudjuk pedig, mily irgalmatlanok:

HUBERT

Jó, láss, hogy élj: én nem bántom szemed
Bátyád egész kincstáraért se; bár
Megesküvém, fiú, és eltökéltem,
Hogy e tulajdon vassal kisütöm.

ARTHUR

Ó, most megint Hubert vagy; ekkorig
Álcát viseltél.

HUBERT

Csitt! Isten veled.
Bátyád ne tudja, csak holt híredet.
E kém kutyákat álhírrrel tömöm meg.
Aludj te bátran, kedves kis fiú:
Nincs a világnak kincse, amiért
Illetne Hubert.

ARTHUR

Ó, Ég! köszönöm.

HUBERT

Hallgass! ne többet. Jer titkon velem;
Kockára dobtam érted a fejem.
Elmennek.

2. szín

*Ugyanott. Trónterem a palotában. János király, koronáson.
Pembroke, Salisbury és más urak jönnek. A király trónra lép.*

JÁNOS KIRÁLY

Megkoronázva újra, újra itt
Ülünk, s remélem, jó szemmel tekintve.

PEMBROKE

Ez »újra«, felség, úgy tetszett; különben
Ez »újra« most egyszer fölösleges.
Felséged immár koronázva volt,
Megfosztva sem lön e királyi díszből;
Néped szívében nem forrt lázadás;

Országod új vágy nem zavarta fel
Várt változások, jobb kormány után.

SALISBURY

És így e pompát kétszer venni föl,
Dús címre új cikornyát hímzeni,
Futtatni színaranyt, kifestegetni
A liljomot, pancsolni violát
Illatszerekkel, a jeget gyalulni,
Pótolni a szivárvány színeit,
Vagy mécs-világgal gyámolítani fényét
Az ég dicső szemének: ez pazar
S nevetni méltó ráadás vala.

PEMBROKE

Ne vón királyi tetszésed műve,
E tett hasonló ismételt regéhez:
Előlkendezé fülháborgató,
Kivált, ha rosszkor zaklatnak vele.

SALISBURY

Ezáltal ódon, ismert képe a
Jó agg szokásnak eltorzul nagyon
És mint vitorlát egy szélfordulás,
Az elme-járást úgy téríti el,
Mebokrosítja a józan tanácsot,
Beteggé teszi az ép véleményt,
Gyanússá a valót, amért ilyen
Ujdon szabásu köntöst ölte fel.

PEMBROKE

Kézműves is, hajónál jobbra tör,
Becsvágyban elvész a tanult ügyesség;
S gyakorta mentség a hibát nagyobbá
Növeszti, mint volt a mentség előtt:
Így, folt takarván kicsi repedést,
Jobban gyanúba ejti a likat,
Mint maga a lik, a foldás előtt.

SALISBURY

Váltig tanácslók mi az ünnepély
Előtt is ezt már; de méltóztatott
Felséged föl se venni: jó, legyen;
Hisz akarásunk, részben mint egészben,
Ott áll meg, amit felséged akar.

JÁNOS KIRÁLY

Némely okát már közlém második
Koronázásomnak, s azt hiszem, erősek;
Többet, erősbet is fogok, mihelyt
Félelmem enyhül; addig, kérjetek:
Mit kell javítani, ami nem megyen jól,

És látni fogjátok, mily készakarva
Meghallgatom s adom kérelmetek.

PEMBROKE

Én hát, ezeknek szája is levén
És hangadója szívök vágyinak,
Magam nevében s az övékben is,
De legkivált ten-biztosságodért,
Mely fő törekvés mind nekem s nekik,
Szívből könyörgök, hogy bocsásd el Arthurt,
Kinek fogsága e veszélyhozó
Okoskodásra készti a tömeg
Elégedetlen, morgó ajakát:
Ha mit nyugodtan bírsz, joggal bírod:
Mért akkor e félsz, mely (mondják) csupán
A rossz nyomán jár, hogy kalitba csukd
Ifjú öcsédet, elfojtsd napjait
Barbár tudatlanságba, s fiatal
Korától megvond a nemes gyakorlat
Oly dús előnyét? - Hogy hát ez ürügy se
Maradjon trónod ellenséginek:
Parancsold, kérjük, hogy mellette kérjünk;
Magunk javára ezt csak annyiban
Tesszük, mivel szabadságán saját
Üdvöd alapszik, s ezen a miénk.

JÁNOS KIRÁLY

Legyen tehát; megbízlak kiskora
Vezérletével.

Hubert jó.

Nos, Hubert, mi újság?

Hubert súg a királynak.

PEMBROKE

Ez a vértettre választott egyén,
Parancsát egy barátom látta is.
Rút bűne képe a szemében ül,
A pisle nézés háborgó kebel
Tanúja: megtörtént, félek s hiszem,
Mitől remegtünk, hogy rábízott.

SALISBURY

S ni, a királynak hogy jó-megy színe
Merénye s a bel-furdalás között,
Mint szemben álló két sereg között
A nyargalócok. Szenvedélye megkölt:
Ki kell fakadnia.

PEMBROKE

S ha fölfakad,
Rút evje e fiú halála lesz.

JÁNOS KIRÁLY

Mi vissza nem tarthatjuk a halál
Erőszakos kezét. - Kérelmek
Megadni bennem él az akarat;
De tárgya elhúnyt, nincs többé, urak:
Azt mondja, Arthur virradóra meghalt.

SALISBURY

Féltünk bizony, halálos a baja.

PEMBROKE

Hallók biz azt, halálán van szegény,
Bár azt sem érté maga, hogy beteg.
Ezért felelni kell, vagy itt vagy ott!

JÁNOS KIRÁLY

Mit hánytok énrám ily komor szemet?
Avagy enyém a végzet ollaja?
A szívverésnek én parancsolok?

SALISBURY

Ez szembeötlő gaz játék, s gyalázat,
Hogy ezt a nagyság oly durván üzi.
Szerencsét hozzá; most élj boldogul.

PEMBROKE

Megállj, Lord Salisbury; én is megyek:
Keressük fel szegény fiú örökjét,
Kicsiny országát, az erőszakos sírt.
A vér, kié hosszába, széltibe
E nagy sziget, négy lábbal éri be.
Gonosz világ! Ezt nincsen tűrni mód:
Ez még kitör, s elébb tán, mint utóbb.

Urak el.

JÁNOS KIRÁLY

Égnek bosszútól. Bánom tettemet:
Vérben vetett alap nem biztosít;
Mások halála életet nem ad.

Egy híradó jön.

Ijedség ül szemedben. Hol az a vér,
Melyet lakozni láttam arcodon?
Ily rút idő nem tisztul vész nekül:
Ontsd. - Hogy megyen Frankhonban a világ?

HÍRADÓ

Frankhonból Angliába. - Így erőt
Kültámadásra nem szedett soha
Egy tartományból senki, mint a fransz.
El is tanulta gyors átköltödet:
Mert míg füledhez jutna készülése,
Már itt van a hír, hogy megérkezett.

JÁNOS KIRÁLY

Ha! Részegen feküdtek és aludtak
Tudósítóink? Mit csinál anyám,
Hogy ily hadat gyűjt a franszok királya
S ő meg se hallja?

HÍRADÓ

Porral van füle
Betömve; ápril elsején kimúlt
Nemes királynénk; és úgy hallani,
Constantia asszony is tegnapelőtt
Őrjöngve meghalt; ezt csak szóbeszédből
Hallám; való-e vagy se? nem tudom.

JÁNOS KIRÁLY

Késleld futásod, szörnyü kénytelenség!
Kössünk frigyet, míg bősüzt nagyjaim
Lecsöndesítem. - Meghalt az anyám!
Hogyan felfordult hát fransz birtokom!
Ki a vezére a fransz haderőnek,
Mely, mint igaznak mondod, partra szállt?

HÍRADÓ

Maga a dauphin.

JÁNOS KIRÁLY

Elkábitod fejem
Rossz híreiddel. -
Richárd jó, Pomfreti Péterrel.
No, mit mondanak
Gazdálkodásodhoz? Csak sose tömd
Rossz hírrel a fejem, már tele van.

RICHÁRD

Ha félsz a legrosszabbat hallani,
Essék fejedre hát hallatlanul.

JÁNOS KIRÁLY

Öcsém, megengedj: elnyomott az ár,
De újra fönt lélegzem, a habon.
Most már kihallgatásra kész vagyok
Akármilyeneknek, szólna bármiről.

RICHÁRD

Hogy boldogultam a papok között,
Arról beszéljen gyűjtött összegem.
De átkelőben országszerte a
Népnél csodás képzelmekeket találtam,
Sok mendemondát, hiú álmokat;
Nem tudja bár, mitől, de fél nagyon.
Itt hozok egy jóst, Pomfretben fogám,
Sarkában száz meg száz ember tolult;
Nyers hangu, durva rímekben nekik

Azt gajdolá, hogy délben Áldozókor
Felséged a koronát leteszi.

JÁNOS KIRÁLY

Hitvány ábrándozó, mér tetted azt?

PÉTER

Előre látom, hogy beteljesül.

JÁNOS KIRÁLY

Hubert, vited el, börtönözd be jól;
S az nap delén, mikorra koronám
Letételét jósolja, függni fog.
Add jó kezekbe, s fordulj vissza, mert
Szükségem van reád. -

Hubert és Péter el.

Ó, kedves öcs!

Hallád, mi hír van? mely had érkezett?

RICHÁRD

A fransz, uram; minden száj hirdeti:
De meg Bigot s Salisbury lordokat
Találtam éppen lángvörös szemekkel:
Többed magukkal Arthur tetemét
Keresni mentek; úgy mondják, az éjjel
Kíváratodra meggyilkoltatott.

JÁNOS KIRÁLY

Nemes rokon, menj, elegyülj közéjük.
Módját találtam, hogy megnyerjem újra:
Hívd vissza őket.

RICHÁRD

Majd fölkeresem.

JÁNOS KIRÁLY

De most, azonnal; egy, kettő: siess!
Ó! Csak ne lenne jobbágy-ellenem,
Midőn kül-ellen büszke támadása
Rémíti szörnyű fénnel városim!
Légy Mercurum; köss szárnyat a bokádra,
És vissza ismét szállj, mint gondolat.

RICHÁRD

Időnk lelke tanítson gyorsaságra.

JÁNOS KIRÁLY

Lelkes, lovaghoz illő szó vala.

Richárd el.

Eredj utána, mert tán kellene
Fog a lordok közt s köztem híradó:
Te légy az.

HÍRADÓ

Tiszta szívből, fejdelem.

El.

JÁNOS KIRÁLY

Anyám meghalt!

Hubert visszajő.

HUBERT

Felség, az a hír, öt hold volt az éjjel:
Négy helyben álló, míg az ötödik
Csodás keringést tőn a négy körül.

JÁNOS KIRÁLY

Öt hold?

HUBERT

Vén emberek s banyák az utcán
Ebből veszélyes módra jóslanak.
Arthur halála közhír ajkukon,
S őt emlegetve, csóválják fejök.
Egymás fülébe súgnak; a beszélő
Megrántja csuklón a rá hallgatót,
Míg ez riadt mozdulatot csinál,
Homlokredőzve int, s forog szeme.
Láttam kovácsot, így állt pőrölyével,
Miközben a vas üllőjén kihűlt,
Tátott ajakkal nyelni egy szabó,
Ujságait, ki hirtelen fonákul
Rántott papuccsal, a kezében olló
S mérték, beszélt tengernyi francia
Seregrül, amely Kentben talpon áll.
Egy másik vézna, mosdatlan művész
Arthur halálát kezdve, vág szavába.

JÁNOS KIRÁLY

S te mért akarsz így elrémíteni?
Mit hányod ennyit az Arthur halálát?
Te gyilkolád meg; nekem *volt* okom
Holtát kívánni, nem neked, megölni.

HUBERT

Nem volt, uram? hát nem te sürgetél?

JÁNOS KIRÁLY

Fejedelmek átka szolga környezet,
Mely kész parancsul fogad egy szeszélyt
S az élet véres hajlokába tör;
Mely a hatalmas egy szemvillanását
Törvénynek érti, s tudja, mit jelent
Egy ránc e szörnyű felség homlokán,
Holott szeszély tán, inkább, mint parancs.

HUBERT

Tettemre itt van írásod, pecséd.

JÁNOS KIRÁLY

Ó, majd ha menny s föld közt végszámadásra
Megyünk, ez írás, e pecsét leend.
A kárhozatra ellenünk tanú.
Hányszor nem indít a rossz eszközök
Látása rosszra! - Ha te nem vagy ott,
Természet által immár bélyeges,
Kivált, kijegyzett cinkos a gonoszra:
Eszembe se jut e gyilkos merény.
De észrevévén szörnyü arcodat,
Késznek találva, képesnek, mohónak
Véres gonoszra, főbejáró tette:
Halkan elejtém, hogy haljon meg Arthur;
S te, csakhogy egy király kedvébe juss,
Nem vétkeled, megölni egy királyfit.

HUBERT

Uram -

JÁNOS KIRÁLY

Ha csak fejet rápsz, elhallgatsz, midőn
Homályosan kimondám célomat,
Vagy kétkedőleg vetsz reám szemet,
Úgy, mintha nyíltabb szóra kérdenél:
Mélyen pirúlva megnémúlok és
Abbanhagynom, mivel félelmeid
Félelmeim fölgerjesztik vala.
De te megértéd pusztá jelemet,
S viszont jel által ösztönzéd bünöm;
Igen, megállás nélkül ráleve
Bősz lelked, ádáz jobbod elkövetni
A tettet, amelyet kimondani
Mindkettőnk nyelve aljasnak talált.
Ki, színem elől! többé ne lássalak!
Fő-rendem elhagy; országgommal, éppen
Kapumnál, idegen tábor dacol:
Mi több, e testi országban, eme
Vér- és lehellet-lakta tartomány
Határi közt is belharc, pártütés
Foly, lelkem és öcsém halála közt.

HUBERT

Más ellenidre fegyverkezz: magad
S lelked között, ím, békét szerzek én.
Nem halt meg Arthur: e kéz, e tulajdon
Kezem, még szűz, ártatlan ekkorig,
Nem festi vérnek bíbor mocska ezt,
És e kebelbe még nem szállt soha

Bősz gerjedelmű gyilkos gondolat.
Fölséged a természetet gyaláza
Képemben, amely kívül durva bár,
Szebb lelket burkol, hogysem egy gyerek
Hóhéra lenne ily ártatlanul.

JÁNOS KIRÁLY

Él Arthur? Ó, siess hát lordjaimhoz,
Öntsd lángoló dühökre hitedet,
Hajtsd vissza őket a hűségre hozzám.
Mit szenvedélyem arcodról beszélt,
Bocsásd meg: a düh vak volt bennem, és
A vérbe fordult szem rút képze
Csúfabbnak tüntetett fel, mint valál.
Ó! ne felelj; csak hívd magánszobámba
A lordokat; menj, hogy hamar jöhess.
Lomhán sürgetlek: te jobban siess.

El.

3. szín

*Ugyanott. A várkastély előtt.
Arthur, a falon.*

ARTHUR

A fal magas; de már én csak leugrom. -
Jó föld, kegyelmezz, meg ne üss nagyon! -
Vagy ismer itt vagy senki; ha igen:
Ez a hajóinas-mez eltakar.
Félek, de már csak ráadom fejem.
Ha lent vagyok, s lábam ki nem törött,
Ezer kibúvóm lesz tovább inálni.
S mindegy, szökőben, vagy itt fogva halni.

Leugrik.

Ó! e kövekbe bátyám szíve van. -
Lelkem fogadd, Ég! testem Angolhon!

Meghal

Pembroke, Salisbury és Bigot jönnek.

SALISBURY

Hozzá megyek Szent-Edmunds-Burybe,
Más menhelyünk nincs, s kapni kell, urak,
A zord idők e szép ajánlatán.

PEMBROKE

Ki hozta a bíbornok levelét?

SALISBURY

Melun gróf, egy főrangú francia;
Titkos beszéde a dauphin baráti
Érzelméről még több, mint e levél.

BIGOT

Menjünk elébe holnap reggelig.

SALISBURY

Azaz, hogy akkor indulunk; hiszen
Két hosszú nap kell, úgy érünk oda.

Richárd jó.

RICHÁRD

Még egyszer jó napot, mogorva lordok,
Kéret magához tüstént a király.

SALISBURY

Minket lerázott a király magáról.
Mocskos palástját szűz becsületünk
Nem bélli többé, s nem járunk tovább
A véryomon, mit minden lépte hágy.
Menj vissza, mondd: elszántuk életünket.

RICHÁRD

Bármit koholtok, szép szó többre megy.

SALISBURY

Sérvünk eszel most, nem illemszabály.

RICHÁRD

De sérvetekben nincs sok ész; tehát
Ész volna, hogy tudnátok illetet.

PEMBROKE

Öcsém, öcsém! a bosszuságnak is
Megvan saját joga.

RICHÁRD

Meg ám, való:
Urába tesz kárt, másba senkibe.

SALISBURY

Ez itt a börtön.

Meglátva Arthurt.

De ki fekszik itt?

PEMBROKE

Halál, királyi szépségtől kevély!
Ó, hát a földnek nincs egy odva e
Bűnt eltakarni!

SALISBURY

A gyilkos, talán
Szörnyedve tettén, ím, itthagya, hogy
Bosszút kiáltson.

BIGOT

Vagy midőn a sírba
Kárhoztatá is e szép alakot,
Sajnálta sírba e királyi gyöngyöt.

SALISBURY

No, hát te, Richárd, mit szólna? Láttad-e
Mását? vagy olvastad, hallottad-e?
Képzelted-e, vagy most képzelheted
Hogy látva, látod? bírna képzeted,
E tárgy nekül, ilyet teremteni?
Ez a fő csúcsa, leghegye, taréja,
Legisleg-teteje a címeres
Vérgyilkolásnak; a legvéresebb
Gyalázat, legvadabb és leggazabb
Embertelen csíny, mellyel hályogos
Szemű harag, vagy a meredtszemű düh
Szánó könnyet facsart ki valaha.

PEMBROKE

Meg van bocsátva minden eddigi
Ölés ezáltal: mert ez oly egyetlen,
Páratlan ádáz, hogy megszenteli
Évszázadok még nem fogant bűnét;
Halálos vérontás, ez iszonyú
Látványhoz mérve, pusztá tréfa lesz.

RICHÁRD

Átokra méltó, véres munka ez;
Istentelen kéz sujtoló műve,
Ha általában emberkéz műve.

SALISBURY

Ha általában emberkéz műve? -
Sejtettük azt mi, hogy mi készül itt:
Hubert kezének aljas műve ez;
A csel, az ármány, a király esze.
Megtiltom e szív hűségét iránta,
Térdelve drága élted romjain,
És e lehelni szűnt fenség fölött
Szent fogadás tömjénét lehelem:
Ha földi kéjet meg nem ízlelek,
Gyönyör ragálya nem kap el soha,
Se kényelem-vágy, tétlen lustaság,
Míg e kezet dicsővé nem teszem
A bosszuállás tisztessége által.

PEMBROKE és BIGOT

Szavadra lelkünk híven esküszik.

Hubert jó.

HUBERT

Uraim; kereslek, nagy-lélekszakadva.

Él Arthur: a király küld értetek.

SALISBURY

Ó! vakmerő; hogy nem pirul halálra! -

Coki, gazember! elkotródj hamar.

HUBERT

Én nem vagyok gazember.

SALISBURY

kardot ránt.

Megraboljam

A törvény fáját?

RICHÁRD

Fegyvered ragyog:

Uram, dugd vissza.

SALISBURY

Nem, míg hüvelyűl

E gaz gyilkos bőrébe nem dugom.

HUBERT

Vissza, Lord Salisbury! vissza, ha mondom:

Kardom csakoly éles, mint a tied.

Isten bizony! kár magad így feledni,

S kihívni vészes önvédelmemet,

Nehogy felejtsem rangod, érdemid,

Nagyságod, és csupán dühöd tekintsem.

BIGOT

Odább, szemétdomb! Még dacolni mersz

Egy főnemessel?

HUBERT

Én nem, a világért;

De védni ártatlanságom merem

Egy császár ellen is.

SALISBURY

Gyilkos vagy.

HUBERT

Azzá

Ne tégy! Még nem vagyok. Ki hamisat szól,

Nem mond valót, s ki azt nem mond, hazug.

PEMBROKE

Aprítsuk össze.

RICHÁRD

Békesség, ha mondom.

SALISBURY

Odább, Faulconbridge, vagy megkeserülöd.

RICHÁRD

Meg ám az ördög, Salisbury. Ha rám
Csak rút szemet vetsz, egyet lépsz felém,
Vagy egy gyalázó szót ejtesz dühödben,
Tüstént leváglak. Dugd be kardodat,
Mert összeverlek úgy, nyársoddal együtt,
Hogy azt tudod, ördög ver, a pokolból.

BIGOT

Mit akarsz te, híres Faulconbridge lovag?
Pártolni ezt a gyilkost, e gazembert?

HUBERT

Lord Bigot, én az egyik sem vagyok.

BIGOT

Ki ölte hát meg e kis herceget?

HUBERT

Én élve hagytam, egy órája sincs;
Tiszteltem őt, szerettem őt; s halálig
Fogom siratni kedves életét.

SALISBURY

Hitelt ne adjon senki álkönyének!
Gazság sosincs ily folyadék nekül;
S ez, régen üzve, úgy mutatja fel,
Mint szájalomnak ártatlan vizét,
El hát velem, ki vágópad mocsok-
Szagú körétől borzad lelkileg,
Mert engem itt bűn bűze fojtogat.

BIGOT

Siessünk a dauphinhoz, Burybe.

PEMBROKE

Mondd a királynak: ott reánk akad.

Lordok el.

RICHÁRD

Itt jól foly a világ! Tudsz valamit
E szép dologban? Ó! az irgalom
Vég- és határtalan mezsgyéin is túl
El vagy kárhozva, ha te tetted e
Gaztettet, Hubert.

HUBERT

Hallgass ki, uram.

RICHÁRD

Ha! megmondjam, mi vagy?
Oly kárhozott vagy, mint a fekete -
Nem, semmi sincsen olyan fekete:
Sötétebb színre vagy kárhozva, mint
A Lucifer király; nincs ördöge
Pokolnak oly rút, aminő te léssz,
Ha e fiúnak gyilkosa te vagy.

HUBERT

Egy lelke, egy hitem -

RICHÁRD

Hacsak belé-

Egyeztél, a Júdás végére juss;
Kötél, ha kell, a leggyöngébb fonál,
Minőt hasából pók font valaha,
Bírt meg; egy szál káka is gerendád
Legyen; s ha vízbe fojtánád magad,
Csak egy kanálba önts egy kis vizet,
Az, mint egész nagy tenger, oly elég
Lesz ily gazembert megfullasztani.
Felette súlyos a gyanúm reád.

HUBERT

Ha tett, helyeslés, vagy bár gondolat
Által bűnös vagyok a drága élet
Elorzásában, mely e szép agyag
Lakója volt: ne légyen a pokolnak
Elég gyötrelme, engem kínni.
Én jól hagyám.

RICHÁRD

Menj, fogd öledbe, s vidd el.

Kábult vagyok, s út-vesztve bújdosom
E zord világ vészes tüskéi közt.
Mily könnyen elbírod nagy Angliát!
Mert e hazából élet, jog, igazság
E morzsa felség eltűntén, együtt
Felszálla mennybe; itt más nem maradt,
Csupán civódní, dúlní, tépni foggal
E büszke állam gazdátlan ügyét.
Most e királyság pusztá koncain
Bősz háború dühös taréja berzeng
S a béke lágy szemébe kurrogat;
Külső hadak, benső békétlenek
Egy útba vágnak; s roppant zűrzavar
Les, mint a hollók egy esett baromra,
Egy kicsikart trónt, mely bukóban áll -
Boldog, kinek palástja és öve
Kibírja e vést. - Vidd el a fiút,

Aztán siess utánam a királyhoz.
Markomban ezer a sürgős dolog;
S hazánkra, ím, az ég is agyarog.
Elmennek.

Ötödik felvonás

1. szín

*Ugyanott. Terem a palotában.
János király, Pandolf, kezében a korona,
és kísérők jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY

És így kezédbe átszolgáltatám
Dicsőségem körét.

PANDOLF

a koronát Jánosnak nyújtva.
Fogadd e kézből
Viszont: a pápa nyújtja általam,
Legfőbb hatalmu, nagy hűbér-urad.

JÁNOS KIRÁLY

De tartsd meg szent szavad: siess a fransz
Elé, s az öszentsége rád ruházta
Egész erőddel álld el útjokat,
Amíg fölöttünk a ház is nem ég.
Ím pártot ütnek zúgó lordjaink,
Népünk a jobbágy tiszttel pörbe száll,
Esküdve frígyet, lelki hódolást
Külföldi vérnek, jövevény királynak.
E felzavart kedélyek árvizét
Csupán terajtd áll mérsékleni.
Ne késs tehát: oly beteg a jelen,
Hogy rögtön adni kell gyógyszert, különben
Gyógyíthatatlan a felforgatás.

PANDOLF

Lehelletemből támadt e vihar,
Midőn a pápa ellen fortyanál.
De most, hogy visszatértél megjuházva,
E harci szélvészt elcsitítja nyelvem,
S bős Angliádban jó időt csinál.
Ma Áldozó nap van, jól megjegyezd,
Ma tétetem le a fransz fegyverét.

El.

JÁNOS KIRÁLY

Ma Áldozó van? Nem azt jósolák,
Hogy Áldozókor, délben, leteszem
Koronámat? Éppen az történt velem.
Azt gondolám: erőszak készit reá,
De, hála Isten, csak önkint tevém.

Richárd jó.

RICHÁRD

Hódolt egész Kent; csak Dover dacol még:
London baráti sergöl fogadá
Hadastul a dauphint. A főurak,
Szavadra mit se hajtva, ellenidhez
Kínálni mentek szolgálatjokat;
S vad zűrzavar száguldoz fel s alá
Kétes barátid kisdéd száma közt.

JÁNOS KIRÁLY

Akkor se tértek vissza lordjaim,
Midőn hallák, hogy a kis Arthur él?

RICHÁRD

Holtan találták, s az utcára vetve -
Mint egy üres tok, melyből élete
Kincsét gonosz kéz elrabolta már.

JÁNOS KIRÁLY

Hisz a gaz Hubert azt mondá, hogy él.

RICHÁRD

Élt, Istenemre! ő úgy tudta még.
De mért alélsz el? mért vagy ily borús?
Légy tette is nagy, mint valál akarni;
Ne lászson a világ, hogy félelem,
Sötét bizatlanság kormányoz a
Király szemében egy mozdulatot.
Légy, mint korunk, izgalmas; tűz a tűzben;
Ijessz ijesztőt; nézz farkasszemet
A kérkedő iszonnal; így a jobbágy
Fejdelme nagy-voltáról varr himet,
Példádra nagy lesz, és felöltözi
Az eltökélés bátor szellemét.
Előre! tündökölj, mint egy Hadisten,
Ha tetszelegni vágy a harcmezőn,
Mutass bizalmat, dicsvágyó merényt.
Vagy odvában verjük föl az oroszánt?
Onnan riasszák nagy-remegve ki?
Ó, ezt ne halljam. Fuss, csatázz, elébe
A borzalomnak, míg ajtódba nincs,
S birkozd le útján, míg idebb nem ér.

JÁNOS KIRÁLY

Imént volt itt a pápa követe,
Szerencsésen kibékültem vele;
Szavát is adta, hogy elküldeti
Lajossal a hadát.

RICHÁRD

Ó, dicstelen frigy!
Hát, míg van egy rög a lábunk alatt,
Mi alkudozni, béke-szónokot,
Irott hízelgést, és fegyverszünet-
Koldulni küldjünk, foglaló sereghez?
Egy símaállú fickó, egy puha
Selyempiperkőc mutasson fűgét?
Hízlalja dölyfét e harcos mezőkön?
Lengesse csúfos, tétlen zászlait
Egünkre, és ne leljen akadályt? -
Fegyverre, fölség! A bíbornok úr
Talán nem is tud békét szerzeni,
Vagy ha tud is, ne mondják legalább,
Hogy ellenálló szándékunk se volt.

JÁNOS KIRÁLY

Te légy parancsnok e nehéz időben.

RICHÁRD

Előre hát: bizvást indulhatunk:
Különb sereggel is bír még hadunk.
Elmennek.

2. szín

*Térség Szent-Edmunds-Bury mellett.
Lajos, Salisbury, Melun, Pembroke, Bigot
és katonák fegyveresen jönnek.*

LAJOS

Irasd le, gróf Melun, e pontokat,
S hogy ne feledjük, őrizd gondosan.
Add ez uraknak az eredetit,
Hogy áttekintvén ez írásba tett
Szép egyességet, tudhassák, mi is
Miért vevők fel az úrvacsorát;
S tartsuk meg épen, sértetlen, hitünket.

SALISBURY

Megszegve, részünkről, nem lesz soha.
De jó dauphin, bár önkint esküvénk
Buzgó, baráti, nem-sürgölt hitet
Ügyed javára; hidd meg, fejdelem,
Én nem örülök, hogy sebzett korunkra

Rút pártütésnek balzsamírja kell,
S rögzött fenéjét egy sebnek csupán
Az orvosolja, hogy többet nyitunk.
Ó! fáj az én lelkem, hogy e vasat
Özvegy-csinálni kell kirántanom,
És ott pedig, haj! hol becsületem
Mentőnek hívja s védelemre föl
A Salisbury nevet. De oly nagy az
Idő fekélye, hogy jogunk csupán
A jogtalanság s romboló zavar
Kezével, ha lehet gyógyítanunk. -
Szegény barátim! hát nem sajnós az, hogy
Mi, e szigetnek édes magzati,
Megérni egy ily gyász órát születünk,
Hogy drága keblét idegen zenére
Tapodva, töltsük elleni sorát?
Hogy távol ország főbbjei körében
(Haj! félremenne, sírnom kell ezen
A ránk erőtetett gyalázaton),
Szokatlan zászlaját kövessük itt?
Hah! éppen itt? - Ó, nemzet, vajha te
Mozdulni bírál! vajha ölelő
Karjára véve Neptun, kiragadna
Öntudatodból s egy pogány vidékhez
Csatolna, hol bőszt vérit e keresztény
Két had szövetség medrében folytatná,
S nem ontaná ily szomszéditlanúl!

LAJOS

Nemes természet látszik e szavakból;
Kebledben a küzdő indulatok
Nemes valódat földrengésbe hozzák.
Ó, mily magasztos harcot víhatál te
A kénytelenség s jobbágy-eskü közt!
Hadd törölöm el e tisztos harmatot,
Mely mint ezüst csepp gördül arcodon.
Olvadt szívem már női könnyeken,
Bár ez csak olyan rendes áradat;
De férfi könnyek ily ömletégén
Lélekvihamnak egy ily záporán
Bámul szemem, s jobban megdöbbenek,
Mint ha az ég boltját telesteli
Rajzolja látnám égő meteorral.
Emeld fel arcod, híres Salisbury,
S nagyszívűséggel üzd szét e vihart;
Hagyd ezt a nedvet oly kisdéd-szemeknek,
Kik sose látták még dühében az
Órjas világot, a szerencse sem
Játszott velök máshol, mint lakomán,
Hol pezsdül a vér, kedv és tréfaszó.

Jer, jer. Csakoly ledughat'd még kezed
A dús szerencse tarsolyába, mint
Lajos maga - s ti szintén, jó urak,
Kiknek erőmhöz fonva idegi.

Pandolf jó kísérettel.

Úgy látszik, éppen angyal szólt belőlem:
Itt jó a pápa szent követje, hogy
Az égi teljhatalmat ránk ruházza,
És tetteinkre szent lehellete
A jog nevét.

PANDOLF

Légy üdvöz, nagy királyfi!
Ujságom ez: János király kibékült
Rómával, s lelke, mely úgy kitevé
Magát az egyház, szentszék, s az örök
Főváros ellen, már magábaszállt.
Most hát csavard fel rémes zászlaid,
Simítsd meg a bős harc vad szellemét,
Hogy, mint oroszlán, mely kézhez tanult,
Szépen a béke lábához feküdjék,
S ártalmas volta csak látszó legyen.

LAJOS

Kegyelmes úr, bocsánat! nem teszem.
Többnek születtem, mint hogy mást uralva
Parancsolásban második legyek,
S használható jobbágya, eszköze
Bármely hatalmas trónnak a világon.
Te fűjtad lángra a harc holt szenét
E sújtott ország és magam között
S tápláltad új anyaggal a tüzet;
Most már nagyobb az, mint kioltaná
A gyenge szellő, melytől lángra gyúlt.
Te tetted jogom arcát ismerőssé,
Fejtéd ki e honhoz igényemet,
Kötéd szivemre e hadjáratot:
És most azzal jössz, hogy János kibékült
Rómával? Eh! békéjük mit nekem?
Én, nászi ágyam tisztos jogcimén,
Enyémnek tartom Arthur örökét,
És most, midőn meg van hódítva félig,
Most hagyjam itt, mert hát János kibékült
Rómával? Róma rabja vagyok én?
Adott-e Róma egy fillért, egy embert,
Vagy, támogatni, bármely hadiszert?
Nem én viseltem minden terheit,
Nem én s a tőlem függők izzadunk
Ez ügyben, és tartjuk ki e hadat?
Nem azt kiálták e sziget lakói,

Hogy partjaikra szálltam: *Vive le roy*?
Nincs-é kezemben a kártyák java
Elnyerni könnyen ez egy koronát?
Most adjam át a biztos nyereményt?
Nem, úgy segéljen! azt ne várja senki.

PANDOLF

Csak külsejét tekinted a dolognak.

LAJOS

Eh! külső, benső: vissza nem megyek,
Míg oly süket nem koronázza célokom,
Minő biztatta dús reményimet,
Mielőtt e hősi dandárt fölszedém
S kiválogattam e tűz lelkeket,
Hogy szemmel a győzelmet is leverjék
S víják ki a hírt épen a halál
Veszélyi közzől és torkából is.

Harsonaszó.

De mely vidám kürt riadása hív?

Richárd jó, kísérettel.

RICHÁRD

Kérek kihallgatást, nemzetközi
Illem szerint: szót szólni küldtenek. -
Bíbornok úr, azt jöttem kérdeni:
Mit végeztél már a király ügyében?
És válaszból majd tudom tovább
Szavam irányát s megszabott körét.

PANDOLF

Bizony fölötte makacs a dauphin,
Kérelmeimre nem hajt, s kereken
Kimondá: ő kardját le nem teszi.

RICHÁRD

No, aki vért lehellő dühe van!
Az ifju jót mond. - Halljuk hát az angol
Királyt: belőlem őfelsége szól.
Ő készen áll: azt bölcsen is teszi;
E majmoló, e csintalan berontás,
E vértés álca, e pajkos bohózat,
Csupaszszájú merény, gyermekhadak,
Mind csak nevetség a király előtt,
S ő készen áll, hogy vesszővel kiverje
E törpe tábor, e babszem hadat
Országa legszélső határain.
Ama kéz, mely elég erős vala
Korbácsot adni ajtótok előtt,
Mely, azt okozta, hogy árkot-sövényt
Ugorva, kútfenékre, mint vödör,

Merüljete le, ól-, padlásokon
Szalmába, vagy mint zár alatti zálog,
Szekrénybe és ládába bújjatok,
Disznó vacokban henteregetek,
Édes menekvést pince, börtön alján
Keressetek; hogy rázzon a hideg,
Ha egyet károg önnön nemzeti
Varjútok, vélve angol katona:
E diadalmas kéz *itt* lenne gyöngébb,
Mely a szobában, otthon, megrakott?
Nem! a vitéz király fegyverben áll,
Lebegve mint sas a fészek fölött,
Készen lecsapni, ha baj közelít. -
S ti háládatlan, ti korcs lázadók,
Ti szörnyű Nérók, kik föltépitek
Szülőanyátok, e hon kebelét,
Piruljatok: tulajdon nőitek,
S halvány leányitok, mint amazon-had,
Dobszóra lejtnek, a gyűszűiket
Lovagkesztyűvel, tűiket gerellyel
Cserélik, és lágy, szende szívöket
A büszke harcok véres hajlamával.

LAJOS

Elég a nagy-szó: fordulj vissza békén.
Megengedem, letorkolsz. Jó utat;
Nincs vesztegetni szánt, olcsó időnk
Ily kérkedővel.

PANDOLF

Én hadd szólok egyet.

RICHÁRD

Nem, én beszélek.

LAJOS

Itt egyik se fog.
Pörögjön a dob! s hadd pörölgjön a
Harc nyelve: mi jogon s miért vagyunk itt.

RICHÁRD

Elbődül a dob, ha verik: ti is,
Ha majd verünk mi. Ám riadjon a
Visszhang dobod zajáról: itt közel
Szintén van egy dob, felszorítva jól,
Mely visszaperdül s éppoly hangosan.
Veress te másat: más ropog legott
Az ég fülébe, s éppoly hangosan
Gunyolja a mennydörgést; mert közel
Van János, a hős (nem bizván ügyét
Ez ingatag követre, kit szeszélyből
Használt fel inkább, hogysem rászorult),

És homlokán ül egy csontváz-halál,
Melynek torozni lesz ma hívatása
A franciák hulláin, ezrivel.

LAJOS

Verd rá, dobos! Hadd lám, hol e veszély.

RICHÁRD

Meglátod mindjárt, jó dauphin, ne félj.

Mind el.

3. szín

Ugyanott. Csatatér.

Riadó. János király és Hubert jönnek.

JÁNOS KIRÁLY

Hogy folyt nekünk a nap? Ó! monddsa, Hubert.

HUBERT

Félek, rosszul. Hogy van, felséges úr?

JÁNOS KIRÁLY

Ez a láz, mely rég háborgat, egészen
Rám nehezült. Ó! nagybeteg vagyok.

Híradó jön.

HÍRADÓ

Uram, Faulconbridge, daliás öcséd,
Távozni kéret a harc színhelyéről,
S üzenje meg felséged, merre tart.

JÁNOS KIRÁLY

Swinsteadbe, mondjad: a zárdába ottan.

HÍRADÓ

Bízzál, királyom, mert a nagy segélyhad,
Melyet várt a dauphin, tegnapelőtt
Hajóit törte Goodwin zátonyán.
Richárd ez új hírt éppen most vevé.
Csüggedve harcol és hátrál a fransz.

JÁNOS KIRÁLY

Ó, jaj! e zsarnok láz eléget, és
Nem hágy örülni e jó híreken.
Jerünk Swinstead felé; kólyámba, rögtön!
Nagy gyengeség jött rám, alélt vagyok.

Mind el.

4. szín

*Ugyanott. A csatatér más része.
Salisbury, Pembroke, Bigot és mások jönnek.*

SALISBURY

Nem gondolám, hogy a királynak ennyi
Barátja van még.

PEMBROKE

Rajta hát megint,
A franciába lelket önteni!
Ha ő ebül jár, úgy járunk mi is.

SALISBURY

Az a kurafi ördög, Faulconbridge,
Körömszakadtig helyt áll, egymaga.

PEMBROKE

János király, azt mondják, betegen
Hagyá el a tért.
Melun, sebesülten, katonáktól vezetve jő.

MELUN

Vezess az angol pártütőkhöz itt.

SALISBURY

Míg volt szerencsénk, más volt a nevünk.

PEMBROKE

Hisz ez Melun gróf.

SALISBURY

Sebje van, halálos.

MELUN

Eladtak, angol lordok! fussatok;
Fejtsétek föl goromba szálait
A pártütésnek s menjetek haza
Az eldobott húséget üdvözölni.
Keressétek fel, és boruljatok
János király lábához: mert ha győz
Ma a dauphin, el van tökélve, azzal
Díjazni annyi fáradságtokat,
Hogy lenyakazzat. Erre tőn hitet,
Én szinte, és több mások is velem,
Oltár előtt Szent-Edmunds-Buryben:
Azon oltárnál, hol nektek baráti
Örök húséget, frígyet esküvénk.

SALISBURY

Lehetne? és való lehetne ez?

MELUN

Nincs-é előttem a szörnyű halál?
Nem egy parányi van már életemből,
Mely vérben elfoly, mint viasz-alak
Idomtalanná olvad tűz előtt?
Miért akarnék csalni, a világon,
Ki már csalásban mit sem nyerhetek?
Miért hazudnám, tudva igazán:
Hogy itt halál vár, ott élet s igazság?
Ismételem: ha e nap Lajosé
S ti újra láttok egy kelő napot:
Úgy ő hamishitű; de már ez éjjel,
Melynek ragályos, barna gőzei
Ott füstölögnek a vén s fáradott nap
Égő taróján, már ez éjszaka
Végsőt lehelltek ti mindannyian,
Így a szegődött árulás díját
Áruló nyakszegéssel adva meg,
Ha győz, segélytek által, a dauphin.
Köszöntetek majd egy Hubert nevűt
János királynál: a hozzá való
Barátság (és hogy angol volt ösöm)
Furdalta lelkem, hogy kivalljam ezt.
Miért cserébe, kérlek, vígyetek
El innen, a harc tomboló zajából,
Hogy hátralévő gondolatimat
Békében elgondolhassam, s kegyes
Elmélkedésben, szent fohász között
Vehesse lelkem a testtől bucsúját.

SALISBURY

Hiszünk szavadnak. - S vesszek el, ha e
Szép alkalomnak arca és alakja
Kedvemre nincs, mely által a szökésnek
Visszatapodjuk átkos ösvenyét;
S mint a dagály, ha megtér, meglohad,
Elhagyva árt és rendetlen folyást,
A túlcsapott part közzé megvonúlunk
És folydogálunk engedelmesen
Az óceánba: János nagy királyhoz. -
Jer, elsegítlek innét karomon,
Mert a halálos szörnyű kínokat
Látom szemedben. - El, barátaim!
Szöknünk kell újra; de kedves dolog
Az újítás, ha célja régi jog.

Melunt vive, mind el.

5. szín

*Ugyanott. A. francia tábor.
Lajos és táborkara jönnek.*

LAJOS

Átallt lemenni mintegy a nap is,
Megállta s elpirítá nyúgatot,
Midőn az angol önföldjét, aléltan
Hátrálva, mérte vissza. Ó, dicsőn
Zártuk be! sort tüzelve megmaradt
Történeinkkel, és jó éjszakát
Kívánva ennyi vérontás után,
Felgöngyölítve rongyos zászlainkat,
S megtartva a tért, csaknem urai!

Híradó jön.

HÍRADÓ

Hol öfensége, a dauphin?

LAJOS

Mi baj?

HÍRADÓ

Melun gróf elesett; a lordokat
Felbújtogatta, s visszaszöktének;
Az új segítség, a rég várt hajóhad,
Goodwin homokján összetört, s elült.

LAJOS

Ah, szörnyű hír! Üssön beléd az átok!
Nem ily bús éjszakát vártam, minőt
Csinál ez újság. - De ki mondta azt,
Hogy János, egy-két órával előbb
Futásra vette, mint a bukdosó éj
Elkülöníté fáradt sergeink?

HÍRADÓ

Akárki mondta, fenség; de való.

LAJOS

Jól van; ma éjjel álljon gondos őr
Mindenfelé; én holnap fönn leszek
Előbb, mint a nap, megkisérteni
A jó szerencsét, mely reánk virad.

Mind el.

6. szín

*Térség a zárda körül Swinsteadben.
Richárd és Hubert más-más oldalról jönnek.*

HUBERT

Ki az? megállj! szólj! Gyorsan, mert lövök.

RICHÁRD

Barát. - S ki vagy te?

HUBERT

Ángol pártbeli.

RICHÁRD

Hová mész?

HUBERT

Mit tartozik rád! Vagy nem kérhetem
Én a te járód, mint te az enyim?

RICHÁRD

Hubert, úgy gondolom.

HUBERT

Bölcs gondolat.

Látatlan elhiszem, jó emberem vagy,
Ha ily könnyen megismered szavam.
Ki vagy hát?

RICHÁRD

Akit te akarsz; s ha tetszik,
Kedveskedésből rám is foghatod,
Hogy félig-meddig egy Plantagenet.

HUBERT

Hálátlan emlék! te, s ez a vak éj
Csuffá tevétek. - Hős vezér, bocsánat,
Hogy nyelved egy kiejtett hangja is
Rászedheté jó-ismerős fülem.

RICHÁRD

Ej, ej! ne bókolj; inkább mondd: mi hír?

HUBERT

Nos, hát azért ögyelgek itt az éjben,
Ha rád találnék.

RICHÁRD

Frissen hát, mi újság?

HUBERT

Ó, kedves úr! újságom, mint az éj,
Sötét, borzasztó, és vigasztalan.

RICHÁRD

Mutasd újságod legvérzőbb sebét:
Én nem vagyok nő, nem ájúllok el.

HUBERT

Félek, hogy a királyt egy szerzetes
Megéteté; már szinte szava is
Elállt, midőn utánad indulék,

Hogy e csapásrul értesítselek,
Hogy még erősben fölvértezd magad
E váratlanra, mintha várva jőne.

RICHÁRD

S hogy vette bé? ki volt a kóstoló?

HUBERT

Lám, mondom, egy barát; elszánt gazember,
Rögtön kisúlt a béle; a király
Még tud beszélni, és tán felidül.

RICHÁRD

De kit hagyál most őfelsége mellett?

HUBERT

Hát nem tudod? A lordok visszajöttek,
Magokkal hozva Henrik herceget,
Kinek kértére atyja megbocsátott
Nekik; most ott vannak körölte mind.

RICHÁRD

Tartsd vissza bosszud, ó, hatalmas Ég
S vállunk ne kísértsd erőnkön felül!
Hubert, az éjjel - megmondom neked -
Hogy e mocsáros helyen átkelék,
Felét hadamnak elsöpré az ár;
Elnyelte Lincoln ingoványa őket:
Alig menekvém, jó lovon, magam.
Jerünk, vezess: előre! a királyhoz:
Félek, meg is hal, míg hozzájutok.

Elmennek.

7. szín

*A zárda kertje Swinsteadben.
Henrik herceg, Salisbury és Bigot jőnek.*

HENRIK

Késő: az összes vérnek élete
Már veszni indult: s az oly tiszta agy
(Hol, mint gyanítják, a lélek tanyáz)
Üres ábrándok által hirdeti
Halandó léte alkonyát.

Pembroke jó.

PEMBROKE

Beszélni

Tud a király még; és oly hitben él,
Hogy a szabad lég, ha ide kihoznák,

Enyhítené gyötrelme lángjait,
Melyekkel a bős méreg ostromolja.

HENRIK

Hozzák ki hát a kertbe, zsöllyeszéken.
Dühös még?

Bigot el.

PEMBROKE

Csendesebb, mint amikor
Fenséged eljött; most éppen dalolt.

HENRIK

Ó, játszi kórság! Túlzott fájdalom,
Végső fokán, nem érzi önmagát.
S ha feldul a külrészt, a halál
Látatlan elvonúl; és most az elmét
Támadja meg; badar káprázatok
Sergével csípi, vérzi azt, melyek
Tolongva, e végső menhely körül
Bomolnak össze. Különös, hogy a
Halál daloljon. Ó! én vagyok e
Halvány s alélt hattyú fiókja, ki
Most zengi ön halottas énekét
És az enyészet orgonája mellett
Énekli testét-lelkét nyugalomra.

SALISBURY

Vigasz, királyfi! Arra születél,
Hogy alakot adj e zilált tömegnek,
Mit ő durván s idomtalan hagyott.

Bigot jó kísérekkel, János királyt zsöllyén hozatva.

JÁNOS KIRÁLY

No, itt a lelkem elfér legalább;
Nem akart kimenni ajtón, ablakon.
Oly rekkenő nyár dúlja keblemet,
Hogy a belem mind porrá őröli:
Hártyára tollal írott lap vagyok,
Ez a sebes tűz hamvvá zsugorít.

HENRIK

Hogy van, felséges úr?

JÁNOS KIRÁLY

Mérgezve - rosszul -
Halott, elhagyott, eldobott -
S nem hívja senki a telet nekem,
Hogy számba dugná jégcsap ujjait;
Se országom minden folyóvizét
Égő szivemre nem vezérlitek;
Se éjszakot nem kéri senki, hogy

Csókolja fűvő széllel kérges ajkam
S hús enyhet adjon. Nem kérek sokat,
Csak hűvös enyhet; és ti azt sem adtok,
Ti szűkkeblűek, háladatlanok!

HENRIK

Ó, bár könnyemben volna oly erő,
Hogy megkönnyítne.

JÁNOS KIRÁLY

Éget a sava.
Bennem pokol van, melynek ördöge,
A méreg, itt bezárva zsarnokol
Menthetlen elkárhozott véremen.

Richárd jó.

RICHÁRD

Ó, a futástól majd lángot vetek,
Rohanva, látni még fölségedet.

JÁNOS KIRÁLY

Szemem befogni érkezél, öcsém.
Eltépve, égve, szívem köteli
S élethajómnak alattsága mind
Egy cérna-, egy hajszállá változott;
Vékony fonálka tartja még szívem,
Az is, csak míg kimondod híredet;
Aztán, amit látsz, mindaz egy göröngy,
Az összetört felség mintája csak.

RICHÁRD

Készül erősen a dauphin ide,
S az Isten tudja, hogy fogadjuk el:
Mert a hadamnak legjavát egy éjjel,
Amint, javunkra, hátráltam velök,
Az ingoványok közt véletlenül
A hirtelen jött árvíz elnyelé.

A király meghal.

SALISBURY

Holt híredet holt fülbe leheled. -
Uram! királyom! - Csak imént király,
S most, íme!

HENRIK

Így futok s állok meg én is,
Mi biztos e világon, mi örök:
Ha ez, imént király, most földi rög!

RICHÁRD

Elköltözel hát? Én itt maradok,
De csak, hogy bosszuálló tisztemet
Betöltsem érted; akkor lelkem a

Mennybe is oly híven követ, miképpen
Itt lent a földön hív szolgád vala. -
S ti, pályakörbe megtért csillagok
Hol a dandártok? Hadd lám megjavult
Hűségteket! Forduljunk vissza tüstént,
Kitolni vészt, örök gyalázatot,
Ájult hazánknak gyöngéjait.
Támadni rögtön! vagy támadtatunk:
Sarkunkban a dauphin dúló hada.

SALISBURY

Úgy sejtem, azt te hát még nem tudod,
Amit tudunk mi: Pandolf kárdinál
Ott bent pihen; csak fél órája, hogy
Megérkezett, s oly bék'ajánlatot
Hoz a dauphintól, amely összefér
Becsületünkkel, s elfogadható;
A háborút is félbehagyja rögtön.

RICHÁRD

Még rögtönebb, ha látja védelemre
Edzett karunkat.

SALISBURY

De meglelt dolog
Már némi részben: mert több csapatot
Indítá már a tengerpart felé,
A kárdinálra bizván ügy-baját,
Kivel, ha tetszik, én, te, s más urak
Ma délután Lajoshoz rándulunk,
Holott szerencsés véget ér ez ügy.

RICHÁRD

Legyen. - Te addig itt, nemes királyfi,
S a hercegek, kik nem jönnek velünk
Atyád temetését rendezzék el.

HENRIK

Worcesterben nyugodjék teteme,
Mert úgy kívánta.

RICHÁRD

Hát vigyék oda. -
És most ez ország örökös királyi
Díszét te öltsd fel, édes önmagad,
Kinek szent hódolattal, térdemen
Ajánlom hív jobbágyi tisztemet,
Szolgálatommal együtt, mindörökre.

SALISBURY

S akképp ajánljuk hűségünk mi is,
Amely örökké szeplőtlen marad.

HENRIK

Jó szívem úgy szeretné megköszönni
S nem tudja másképp, csak könyűivel.

RICHÁRD

Ó! ne adózzunk szerfölötti búval
Az időnek: vett már sok előleget -
Még nem borult, nem is fog Anglia
Kevély hódító lábához borulni,
Míg önmagába tört nem döf, soha.
Most, visszatérvén, ím, e nagyjai,
Bár jőne haddal a három világrész,
Mi visszaverjük. Amíg hű marad
Magához, Anglia nagy és szabad.

Mind el.

.oOo.